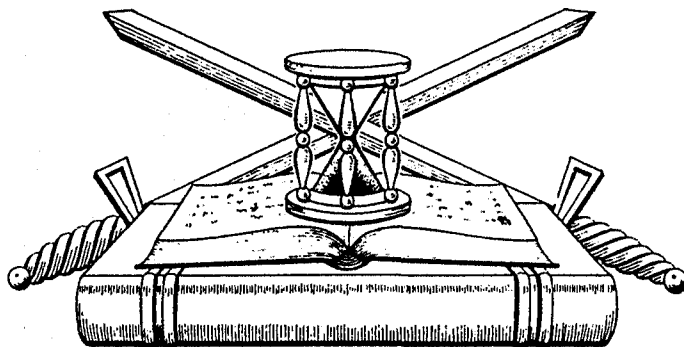

maart 1976

MARS ET HISTORIA

ORGAAN

VAN DE
NEDERLANDSE VERENIGING
TER BEOEFENING VAN DE
MILITAIRE HISTORIE

OPGERICHT 20 AUGUSTUS 1966

MARS ET HISTORIA

10e jaargang
nummer 6
maart 1976.

De 'NEDERLANDSE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE MILITAIRE HISTORIE', opgericht op 20 augustus 1966 en erkend bij K. B. no. 50 van 14 juni 1968, is er voor allen, die zich verdiepen in de studie van geschiedenis, ceremonieel, tradities, uniformen, emblemen, wapens en onderscheidingen van militaire- en semi- militaire organisaties, meer in het bijzonder die van Nederland en de (voormalige)overzeese Rijksdelen.

INHOUD

Bestuursmededelingen.

In memoriam.

Militariade

Het militair memorie-boeck van Pier Willem van Sytzama (slot)
door drs. G. J. van Ojen jr.

De voorbereidingen tot oprichting van de Luchtvaartafdeling(III)
door J. van den Berg.

Nederlandse forten tijdens de Padri-oorlogen (Sumatra)
door A. F. Lancker.

De Land-Rover 88
door M. C. van der Hoog.

De geschiedenis van de mowleeuw (III)
door B. C. Cats.

Uniformen, gedragen door het wapen der cavalerie van het
Koninkrijk der Nederlanden in de periode van 1813-1912
door F. G. de Wilde.

Literatuurlijst nr. 4

SAMENSTELLING VAN HET ALGEMEEN BESTUUR:

Voorzitter : F.L. Diekerhoff
Ondervoorzitter: J. Albarda
1e Secretaris : F.J. van Lier
2e Secretaris : H. Ringoir
Penningmeester : C.J. Kneppelhout
Archivaris : E.W. van Popta
Leden : Jhr. D.J.H.N. den Beer Poortugael
B.C. Cats
W.F.K. Engelbrecht
Mr. C.H. Evers
C.A. Heshusius
F.J.A. Lutz
Drs. G.J.A. van Ojen jr.
Mr. Ch.L.M. Schaepman

ADRESSEN DAGELIJKS BESTUUR:

Voorzitter : Oranje Nassastraat 1, Geldermalsen, Tel. 03455-1773
Ondervoorzitter: Vlaskamp 466, 's-Gravenhage, Tel. 83 04 57.
1e Secretaris : Savelsbos 325, Zoetermeer Tel. 079-211930.
2e Secretaris : Laan van Nieuw Oost-Indie 289, 's-Gravenhage, Tel. 070-839994
Penningmeester: Edo Bergmastraat 9, Doetinchem, tel. 08340 - 23982.

Contributie bedraagt per jaar min. f 25,00, te storten op rek. no. 53.30.33.403 van de Algemene Bank Nederland N.V. te Doetinchem, ten name van de Nederlandse Vereniging Militaire Historie of op giro 29 40 790 van de Nederlandse Vereniging Militaire Historie te Doetinchem.

SAMENSTELLING REDAKTIE-WERKKOMMISSIE:

Redactieadres: Heliotrooplaan 356 L, 's-Gravenhage (Kijkduin), tel. 685168.
M. Boerma
C.A. Heshusius
E.W. van Popta.

SAMENSTELLING REDAKTIE-ADVIESKOMMISSIE:

F.L. Diekerhoff
Mr. C.H. Evers
Drs. G.J. van Ojen jr.
H. Ringoir.

AFDELINGSCORRESPONDENTEN: Zie binnenomslag van de achterzijde.

BESTUURS MEDEDELINGEN

Verenigingsdas

Het bestuur heeft besloten een verenigingsdas te laten vervaardigen. Deze das zal uitgevoerd worden in donkerblauw met een dun oranje streepje en ons embleem in grijs (eenmalig).

De das zal waarschijnlijk eind april gereed zijn en vermoedelijk (dit is nog niet zeker) f 12,50 kosten.

U wordt nader op de hoogte gehouden.

Het tweede lustrum

Teneinde u op de hoogte te houden van de voorbereidingen van de viering van ons 2e lustrum in het najaar 1976 volgt hieronder een kort verslag van de bestuursvergadering van 17 januari j. l. t. a. v. dit punt.

Aangezien wij de beslissing niet alleen door leden van het bestuur wensten te laten nemen waren ook de afd. correspondenten uitgenodigd om deel te nemen aan de stemming over de wijze van viering.

Aanwezig waren 10 bestuursleden en 11 correspondenten.

- A. Gebleken is dat het aantal inschrijvingen voor een te houden tentoonstelling met als onderwerp W.O. I. en W.O. II te gering is om daarmee een zaal te vullen.
- B. Indien geen beperkingen aan de inzendingen zouden worden gesteld, zou de tentoonstelling vrijwel gelijk zijn aan die gehouden bij de viering van ons eerste lustrum.
- C. Als derde punt kwam naar voren dat een tentoonstelling slechts bezocht zou (kunnen) worden door een beperkt aantal leden.
- D. Na ieders mening vernomen te hebben en na een uitvoerige samenspraak werd een stemming gehouden en werd besloten (met een ruime meerderheid) de beschikbare gelden voor deze viering te besteden aan een extra verzorgd en dik jubileum nummer voorzien van een of meer gekleurde en verder zwart-wit platen. Iedere correspondent zal daartoe een artikel schrijven over zijn onderwerp en dit vóór 15 mei inleveren.
- E. Naast dit jubileum nummer zal tijdens de te houden jubileum-jaarvergadering elke correspondent de gelegenheid krijgen een kleine expositie in te richten. Daarnaast zal er ook gelegenheid zijn een ruilbeurs te houden. Verder wordt gedacht aan een lezing.
- F. Het is de bedoeling deze lustrum-jaarvergadering te houden op zaterdag 9 oktober 1976, z. m. in een zaal van de Kromhoutkazerne te Utrecht.

Wij zullen u op de hoogte houden van eventuele nadere bijzonderheden. Wellicht kunt u nu reeds de datum van 9 oktober in uw agenda noteren?

De lustrum-commissie.

Noot van de penningmeester

De uitgave van het in voorgaand artikel van de lustrum-commissie (onder-voorzitter) genoemde jubileum-nummer van 'Mars et Historia' vraagt uiteraard van de vereniging een extra financiële last.

U kunt deze bijzondere uitgave mede mogelijk maken door storting van een vrijwillige bijdrage op giro nr. 2940790, ten name van de penningmeester te Doetinchem, onder vermelding 'jubileum-nummer'.

Voor uw eventuele bijdrage dankt het bestuur u bij voorbaat!

Eerste opgave van aanvullingen en wijzigingen op de ledenlijst 1976

Nude geheel vernieuwde ledenlijst 1976 dank zij de belangeloze medewerking van ons lid prof. dr. H. P. L. Harms Vogts ieder moment kan uitkomen, zullen we de aanvullingen en wijzigingen voortaan weer in ons blad bekend maken.

Nieuwe leden

Kokken, P. A. J. - Administrateur - H. G. Dirckxstraat 17, Roosendaal (N.B.)

Belangstelling: Eerste en tweede wereldoorlog, Marine- en luchtmacht-historie, K. N. I. L., Militaria, Militaria op postzegels.

Enter, H. M. - Rijksambtenaar - Helperzoom 267, Groningen.

Belangstelling: Krijgsgeschiedenis, Korpsgeschiedenis K. L. Geschut, wapens en munitie, Marinehistorie en scheepsbouwgeschiedenis, Militaire genealogie, Varende K. M., Korps Mariniers.

Zonneveld, D. - student - Postbus 37, Naaldwijk.

Belangstelling: Eerste en tweede wereldoorlog, Algemene Krijgsgeschiedenis, Mil. voertuigen, speciaal Militaire bibliografie en tijdschriften.

Wesseling, L. J. - Spoorzinger 11, Delft. Verdere gegevens ontbreken nog.

Aanvullingen

Hoof, J. P. C. M. van - Wetenschappelijk medewerker sie. krijgsgeschiedenis H. K. K. L. - Prinsegracht 63 - 's-Gravenhage.

Belangstelling: Vestingen en forten, Krijgsgeschiedenis en wel speciaal vóór 1900, Korpsgeschiedenis K. L., Militaire folklore.

Zodra de nieuwe ledenlijst is verschenen, zullen in ons verenigingsblad medelingen worden opgenomen over de verkrijgbaarstelling.

Kopij voor 'Mars et Historia'

De redactie van 'Mars et Historia' heeft gelukkig na vorige oproep de nodige kopij ontvangen van de leden. Enkele stukken daarvan zullen nog worden geplaatst: de andere artikelen verschenen reeds.

De kopij-bundel wordt weer bedenkelijk leeg! Daarom volgt nu een nieuwe aansporing: schrijft u s. v. p. weer wat, liefst over onze eigen Nederlandse militaire historie, gaarne ook met foto's of prenten.

Bij voorbaat hartelijk dank!

Kopij graag in getypte vorm en liever niet met de hand geschreven.

IN MEMORIAM

LOUIS JOHANNES SPANJAERDT SPECKMAN 1898-1975

Generaal-Majoor der Genie b. d.

Op Tweede Kerstdag is ons oud-bestuurslid Generaal-Majoor b. d.

L. J. Spanjaerd Speckman tengevolge van een zware hartaanval overleden. Bij de oprichting van onze vereniging in 1966 werd de thans ontslapene meteen in het bestuur opgenomen. Hij was toen bijna acht jaar gepensioneerd na een zeer eervolle carrière bij het Wapen der Genie, waar hij vele functies heeft vervuld, o. a. Leraar aan de Koninklijke Militaire Academie, Hoofd van het -gemakshalve zo genoemde- Inundatiebureau en tenslotte de topfunctie Directeur Gebouwen, Werken en Terreinen, waarbij hij nog drie jaar na zijn 'pensioenrijpheid' het Wapen heeft gediend.

Na zijn pensionering in 1958 is hij nog enkele jaren lid geweest van het Militaire Ambtenarengerecht en van 1963 tot 1967 heeft hij bij de Hoofddirectie van de Rijkswaterstaat de zorg gehad van de voorbereiding van de bouw en het herstel van bouw- en waterbouwkundige werken in oorlogstijd.

Generaal Speckman was bijzonder begaafd, studeerde gemakkelijk, had een helder inzicht in uiteenlopende zaken en beschikte over een fabelachtig geheugen, werkelijk een uitblinker.

Zijn belangstelling voor oude vestingwerken ontstond reeds in de tijd die hij als pas beëdigd Tweede-Luitenant, gedurende de laatste maanden van W. O. I bij het Commando Zeeland heeft doorgebracht.

In de loop der jaren heeft de latere Generaal zich een hoeveelheid kennis over vestingbouwkunde in het algemeen en die van de Nederlandse in het bijzonder eigen gemaakt, zoals hij dat alleen kon.

Het behoeft dan ook geen verwondering te wekken, dat hij het streven van de Stichting Menno van Coehoorn van stonde af aan met volle inzet en toewijding heeft gesteund en deze stichting gedurende twaalf jaar als voorzitter heeft geleid. Daarnaast was hij gedurende vele jaren lid van de Studiecommissie der Stichting, de laatste acht jaren als voorzitter.

Bij het neerleggen van het voorzitterschap van 'Menno' beëindigde hij ook zijn bestuursfunctie van onze vereniging, maar bleef nog enige jaren lid van de redactie-adviescommissie van 'Mars et Historia'.

In de voorbereiding van de restauratie van de Wallen van Brielle, een plan waarbij onze vereniging tot de initiatiefnemers behoorde, heeft Generaal Spanjaerd Speckman deskundige, gedegen adviezen verstrekt, welke een verantwoorde uitvoering mogelijk hebben gemaakt.

Een man van zeer groot formaat is heengegaan. Wie in de gelegenheid is geweest van zijn uitgebreide kennis wat te hebben kunnen opsteken, al is het slechts een bescheiden deel, mag zich gelukkige prijzen.

Wij gedenken hem met grote eerbied en dankbaarheid.

E.

MILITARIADE

Na een nummer rust hier dan weer een aflevering van deze rubriek voor alle leden. Ook deze keer ontvingen we van verschillende leden tips voor opname in deze kolommen, waarvoor onze hartelijke dank!

Weapons and Uniforms of the U. S. S. R.

In de serie Purnell's History of the World Wars verscheen een Special onder bovenstaande titel voor de prijs van f 6,95. Voor dat geld ontvangt u een boekje in groot tijdschrift-formaat van 64 bladzijden, vol met foto's en kleurenafbecdingen.

Zo telde ik alleen al 78 verschillende uniformafbeeldingen in kleur!

Voorts distinctieven, onderscheidingen, handvuurwapens, tanks, geleidewapens enz.

Te koop in iedere goed gesorteerde kiosk.

Europese Bibliotheek

Bij deze uitgeverij (Gasthuisstraat 12, Zaltbommel) verschenen in de serie 'In oude ansichten' twee voor onze leden interessante deeltjes, n. l. van de hand van ons lid J. van den Berg 'De Koninklijke Luchtmacht in oude ansichten' en van de hand van onze mede-bestuursleden H. Ringoir en E. W. van Popta 'De Koninklijke Landmacht in oude ansichten'. Beide boekjes hebben niet de pretentie compleet te zijn, doch ze geven wel beiden in kostelijke oude foto's en prentbriefkaarten beelden uit de voor-oorlogse geschiedenis van onze land- en luchtmacht.

De prijs van de boekjes is resp. f 22,90 en f 26,90.

Army Badges and Sinsignia of World War 2, Book 2

Van ons lid, de Heer A.P. Hamakers, ontvingen we bericht over deze uitgave van Blandford Press, Link-House, West Street, Poole (Dorset), BH 15 - ILL, England.

Het is het derde deeltje van de serie over militaire emblemen, samengesteld door Guido Rosignoli. Het handelt over emblemen enz. van onder meer Canada, India, Frankrijk, Japan, Nederland (inclusief K. N. I. L.), Finland en China. 208 Pagina's met meer dan 2000 in kleuren afgebeelde emblemen. De Nederlandse prijs bedraagt f 18,--.

Nieuwe serie 'Militair Memoriaal'

Een nieuwe reeks boeken in albumvorm over militair-historische onderwerpen uit het verre en nabije verleden voor een schappelijke prijs. Zo beschrijft de folder van de uitgeverij Van Holkema & Warendorf de serie, die onder de naam Militair Memoriaal op de markt is gekomen. Als vereniging kunnen wij deze Nederlandse uitgave alleen maar begroeten en hopen dat de serie een goed onthaal zal vinden bij onze leden.

Het eerste, recent verschenen album in Militair Memoriaal, is getiteld 'Uniformen uit de Tweede Wereldoorlog' en behandelt de kleding en uitrusting van de vele strijdkrachten die toen aan de strijd deelnamen. Het geeft in 276 in kleuren uitgevoerde afbeeldingen een ware schat aan informatie.

Het tweede deel in de reeks is geheel gewijd aan de uniformen van de zee- en luchtsrijdkrachten uit de Tweede Wereldoorlog. In tegenstelling tot het eerste deel wordt dit een unieke uitgave, want ze is de eerste op dit gebied (Van het eerste deel verscheen de Engelse uitgave eerder bij Blandford Press).

In april 1976 verschijnt voorts 'Nederlandse militaire voertuigen' van de hand van ons bestuurslid E. W. van Popta. Dit album zal aan de hand van 150 afbeeldingen een zowel historisch als technisch overzicht geven van de verschillende typen wielvoertuigen die tussen 1935 en 1975 bij onze Koninklijke Landmacht in gebruik zijn geweest.

Op stapel staan albums over blanke wapens, over de Nederlandse artillerie en over de geschiedenis van het pantserwapen.

De prijs van de albums geheel in kleur is f 14,50, van de albums in zwart-wit met steunkleur f 9,90.

U kunt als lid van de vereniging aanzienlijke korting krijgen (minimaal 15%), indien u intekent op de serie via onze penningmeester. Stuur dus nu snel een briefkaartje aan C. J. Kneppelhout, Edo Bergsmastraat 9, Doetinchem!

Gesp 'Soedan 1974'

Bij Ministeriele kennisgeving van 29 november 1974, bureau onderscheidingen nr. 399.378 C is ingesteld:

In verband met de hulpverlening bij de voedseldistributie door militairen van de K. L. in september en oktober 1974 in de droogtegebieden van de Republiek Soedan de gesp 'Soedan 1974', te bevestigen op de Herinneringsmedaille Rampenbrigade.

Armamentaria

De meeste van onze leden zullen ongetwijfeld als vriend van het Koninklijk Legermuseum de tiende aflevering van Armamentaria hebben ontvangen.

Daarom zullen we er op deze plaats niet te veel woorden aan wijden.

Toch moet het ons van het hart dat we iedere keer na het verschijnen van dit magnifieke jaarboek weer enige tijd met een behoorlijk minderwaardigheidscomplex rondlopen.

Temeer als we zien dat een groot deel van de uitermate kundige schrijvers lid van onze vereniging is!

Maar alle jalousie de métier terzijde, het is wederom een puntgave uitgave geworden met artikelen over de Nederlandse Luchtdoelartillerie, over de Artillerie van de Koninklijke Nederlandse Brigade 'Prinses Irene', over het ontstaan en de uniformen van de Hollandse Brigade in Engelse dienst 1799-1802, over Nederlandse legerhelmen, over de Cavalerie-uniformen in het leger van de Bataafse Republiek, over wapens uit de Tachtigjarige oorlog enz. .

Waarlijk de moeite van aanschaf meer dan waard!

HET MILITAIR MEMORIE BOECK VAN PIER WILLEM VAN SYTZAMA (slot)

door Drs. G. J. van Ojen Jr.

Tijdens zijn verblijf te Ieperen in de jaren 1722/'23 heeft Sytzama, een echte vorser als hij is, kennelijk het stadsarchief aldaar geraadpleegd.

Nauwkeurig heeft hij de namen getranscribeerd van de hoge Baljuwen van Stad en Castelnye van Ieperen van 1225-1723.

Voorts maakt hij ons deelgenoot van een even merkwaardig als vermakelijk verhaal, dat ik u evenmin onthouden wil.

Karel V zou op zekere dag aan de Magistraat van de stad hebben gevraagd, het fraaie stadshuis maar aan hem ten geschenke te geven. De stadsbestuurders geraakten door dit keizerlijk verzoek in grote verlegenheid en wisten niet goed wat zij de keizer hierop moesten antwoorden. Om tijd te winnen, vroegen en verkregen zij 24 uur bedenktijd.

Een van de heren met een somber gelaat thuis komende, werd door zijn vrouw naar de oorzaak daarvan gevraagd, waarop hij haar het voorgevallene op die dag vertelde.

De vrouw deed hem onmiddellijk de oplossing aan de hand: het stadhuis zou aan de keizer geschonken worden onder voorwaarde, dat hij het zou wegruimen, zodat op die plaats weer een ander zou kunnen worden gebouwd. De volgende dag bracht een commissie van twee man dit antwoord aan de keizer over, die toen gevraagd zou hebben, wie deze raad had gegeven.

Aanvankelijk weifelend, werd tenslotte bekend dat het de vrouw van een der stadsbestuurders was geweest. Keizer Karel moet hierop min of meer in toorn hebben geantwoord: Zijt gijzelf nog niet wijs genoeg om te regeren, maar laat ge u door een vrouw de wet voorschrijven? Welnu, van nu af aan zult ge ter eeuwige herinnering leibanden dragen en voortaan zal een vrouwspersoon in uw Raadsvergaderingen en in die uwer opvolgers ten eeuwigen dage presidieren. Dit zou, zoals Sytzama opmerkt, inderdaad tot omstreeks 1650 het geval zijn geweest, terwijl men daarna in de Raadzaal ter vervanging van de presidente een simpel portret van een vrouwspersoon zou hebben opgehangen.

Hoe dan ook, in ieder geval was Karel V zijn tijd ver vooruit door van de emancipatie geen probleem te maken!

In Sytzama's tijd droeg de magistraat van Ieperen nog steeds leibanden om de kleren.

Het was hem evenwel niet gelukt vast te stellen of deze mode inderdaad haar oorsprong vond in het zoëven genoemde keizerlijke incident.

Zijn twintigjarige diensttijd als kapitein ener compagnie heeft Pier Willem ongetwijfeld geïnspireerd, de wapens en uitrusting van zijn onderdeel zorgvuldig te bestuderen.

Wij hebben n. l. in zijn geschrift enkele bladzijden aangetroffen waarop hij een overzicht geeft van de bewapening van een compagnie te voet, zowel der officieren als van de soldaten. Het bijzondere van deze opgave is wel, dat de schrijver van elk dier wapens de juiste maten en het gewicht vermeldt, gegevens die men eigenlijk nergens op deze wijze bijeengebracht vindt.

Hijzelf zegt hiervan dat 'de maat en gewigt der Wapens is tot dien eynde opt papier gebracht, dat elk curieus liefhebber sigh in tyt van occasie daarvan kan bedienen'.

Met echt vaderlandse trots voegt hij daaraan toe, dat de 'Hollantsche Wapens in veel Historien seer geroemt worden soowel wat aengaet de Musquetten als Piëken' (Vide Bijlage II).

Wanneer wij nu letten op Sytzama's mededeling dat het gewicht van de uitrusting van een piekenier en een muskettier in het begin van de 18e eeuw gerekend werd op resp. 14 en 12 kilo, dan hebben hun hedendaagse wapenbroeders een aanzienlijk zwaardere last mede te voeren die bijna het dubbele van dit gewicht bedraagt 1)

Wanneer wij Sytzama's Memorie Boeck, waaruit wij slechts een greep hebben kunnen doen, tenslotte nog wat nader analyseren, dan treft ons toch wel een principieel verschil met handschriften van tijdgenoten als Schlippenbach, Waldeck, Cannenburgh e. a., die wij ook bestudeerd hebben.

Schlippenbach, een echt soldaat, een dragonder, avontuurlijk en ridderlijk, vertelt graag van zijn campagnes in dienst van Mars en Venus, waarbij hij niet schroomt ons omtrent zijn amoureuze avonturen breedvoerig in te lichten en dan niet gespeend lijkt van lichtelijke overdrijving.

Waldeck en Cannenburgh, beiden generaal, geven ons de indruk hun min of meer subjectieve relaxen te hebben neergeschreven met de bedoeling, latere geschiedschrijvers toch vooral te laten merken, hoe goed zij het in de oorlog toch wel deden en hoe slecht anderen het er hebben afgebracht. Men moet daarom bij de bestudering van dergelijke handschriften steeds op zijn hoede zijn en slechts door vergelijkende studies de ware toedracht van zaken trachten vast te stellen.

Daar Sytzama door allerlei omstandigheden niet in de gelegenheid is geweest belangrijke krijgsverrichtingen bij te wonen, vindt men in zijn aantekeningen dan ook minder gegevens het oorlogsrumboer betreffende, hoewel hij daaraan zeker niet zonder meer voorbijgaat.

Veel meer behandelt hij zaken van organisatorische en administratieve aard, die overigens voor een juist begrip van de legertoestanden in de 18e eeuw van veel belang zijn.

Sytzama is de rustige, betrouwbare waarnemer die door zijn goede ontwikkeling en brede belangstelling veel bijzonderheden heeft opgemerkt en in zijn Memorie Boeck vastgelegd.

Hij besteedde zijn vrije tijd door notities te maken van allerhande zaken die anderen wellicht ontgingen of waarvoor zij geen belangstelling hadden. Zijn liefde voor Clio heeft hem ongetwijfeld meer voldoening gegeven dan na het eten te dansen. 'tot aen 3 uhr in de morgenstond om de wereltsche ydelheden syn volle toom te geven', zoals hij ergens opmerkt, hetgeen volstrekt niet wil zeggen, dat Pier Willem een 'weltfremde' jongeling was die slechts met oogkleppen het leven doorging.

Zijn geschrift is meer een verzameling van wetenswaardige details dan een streng chronologisch overzicht van gebeurtenissen in de twintiger jaren van de 18e eeuw. Maar is het daarom minder belangrijk voor de bestudering dan de dikwijls uitvoerige dagverhalen van veldtochten en veldslagen of reisbeschrijvingen? Naar ons oordeel bepaald niet; ook het schijnbaar onbetekenende kan bij onze nasporingen de ontbrekende schakel opleveren die de keten van ons geschiedverhaalsluit of een inzicht openen, waarop nog geen uitzicht was.

1) Romeinse legioensoldaten droegen: tijdens mars 26 kg, bij naderingsmars 20 kg en in het gevecht 15 kg.

In een van zijn vele Leidse oraties heeft FRUIN eens de vraag gesteld: 'Wie zal de grenzen trekken tussen het wetenswaardige en het niets beduidende?'

Wij geloven, dat in de samenhang van het een met het ander, en in het licht dat een nietige bijzaak soms over de hoofdzaak doet opgaan, de rechtvaardiging ligt van de schijnbaar overbodige navorsingen.

De drijfveer, die er ons onwillekeurig toe brengt, de zucht naar nauwkeurigheid ook in het kleine, is de liefde tot de waarheid, om het even of zij ons al dan niet kan dienen en is een eerste vereiste voor een ieder, die zich met welke tak van wetenschap dan ook bezighoudt, maar in het bijzonder toch wel bij het beoefenen der historische wetenschappen.

PIER WILLEM VAN SYTZAMA Militair Memorie-Boeck tZedert 1704 tot 1728 Pag. 329-330

Van d'oude Wapens eener Compagnie te voet, soewel der Officieren als Soldaten.

1. De Capitains Pieck en Scherp,
2. De Lieutenants Partisan,
3. Het vaandel met sijn Pieck,
4. De Serjants Hellebaerd,
5. De Degen,
6. De Ringkraag,
7. Het harnas,
8. De Curas,
9. De stormhoed,
10. Het Musquet of Snaphaen,
11. De Bandelier of groote Tasse met de Cruythoorn,
12. De Lont of vuursteen,
13. De Piecq,
14. De Tromm,

Nader Descriptie der voorn. oude Wapens eener Comp ie.

Capit^{ns} Piek Een halve Piek van een Capitain is lang 11 voet, dik 4 duim min 1/4 duim (dat is 3 3/4 duym) Swaar 4 3/4 £. EenheelePiek is lang 15 voet, dik 4 duym en swaer 6 1/2 £, moettende deselve in de midden een weynig dicker syn als onder en boven, en van goed geklooft eschenhout gemaakt.

Lieut^{ts} Partisan De Partisan van een Lieutenant is lang 5 voet, dick 4 duym, swaar 3 £ het yser lang 11 duym en de veer ook soo lang, voorts van goed eschenhout.

Vandel Het vaandel of Pieck lang 10 voet, swaar 3 £. Onder aent End isse opt dickste, soo dat de stange of Piek nae boven toe dunner wordt, synde van vuren hout en heeft een spits als op een Pieck.

- Serg^{ts} Helbard De Hellebard is lang 5 voet, dick $4\frac{1}{2}$ duym, synde onder aent End opt dickste, het yser is lang $1\frac{1}{2}$ voet, de veer 1 vt en 10 duym, en gemaekt van Eschen hout.
- Trom De Trom is hoog 1 vt 11 dm, het vat inde ronde 5 vt $9\frac{1}{2}$ dm en over de hoep 6 vt $1\frac{1}{4}$ duym, swaer 12 £. De stocken swaer $\frac{3}{4}$ £.
- Degen. De degen is lang 3 voet en swaer 2 £.
- Piekeniers wapens. Het borststuck van de wapens eens piekeniers weegt 5 £. de tassetten $3\frac{1}{2}$ £. samen $8\frac{1}{2}$ £. Het rughstuck weegt $5\frac{1}{2}$ £. De ringcraegh $5\frac{1}{4}$ £, De stormhoed $3\frac{1}{2}$ £.
- Musquetiers wapens. Het Musquet weegt $12\frac{1}{2}$ £. het forquet $\frac{3}{4}$ £. De loop moet lang syn 4 Rijnlantse voeten, het kaliber is 10 strykende of 12 lopende kogels int pond. De vuur Roers schieten 14 strykende en 16 lopende kogels int pond.
- Mariniers geweer. De Mariniers hebben snaphanen van gelyke kaliber als de musquetiers.
- Bandelier. Een Bandelier van 15 Maten met de zuntpulver maat of de Corporal genaamt moet gevult syn; de cogels met het toe gehoor moet in een ledern Sack syn. 3 stuck lont, yder een vaam lang, weegt tsamen $5\frac{3}{4}$ £.
- Maten. De Maten worden holl gedraijt en moeten geen houten proppen in de bodems geset worden, want als het leer versleten is soo vallen er de bodems uyt; men reket 20 maten kruyt op een pond, alsoo men met $\frac{3}{4}$ £ de bandelier bequamelyk vullen kan buyten het zunt kruyt.
- Swaerte der wapens. Het gewigt der wapens eens Piekeniers wort op 27 £ gerekent. en het gewigt der wapens eens Musquetiers word gerekent op $23\frac{3}{4}$ ". Nogtans is dat van een Musquetier swaerder om te dragen als dat van een Piekenier.
- Dragt van een Musquet. Men reket dat een Musquet waterpas schiet 300 passen, synde bevonden, dat het door een schijf 400 treden ver is doorgegaan (de pas gerekent op $2\frac{1}{2}$ voet); voorts soo is een Musquet bequaam om 500 treden ver te schieten door een planck, dog sal de cogel alsdan wat lager sinken, maer op 600 schreden bevint men dat de cogel geen cragt meer heeft.

Nota: De Maat en gewigt der Wapens is tot dien eynde opt papier gebracht, dat elk curieus liefhebber sigh in tijt van occasie daarvan kan bedienen. De Hollantsche Wapens worden in veel Historien seer geroemt soewel wat aangaet de Musqueten als Pieken.

Int Jaer 1708 gebruykte men bij yder compagnie 10 soldaten pieken, maer A^o is by alle de Staten Trouppes het getal op 6 vermindert en int Jaer hebben de Staten de soldaten pieken weder geheel afgeschafft.

Omnia rerum Vicissitudo.

DE VOORBEREIDINGEN TOT OPRICHTING VAN DE LUCHTVAARTAFDELING (III)

door J. van den Berg.

De tijd van 1886-1913, waarin het begrip rijpte, dat in een moderne legerorganisatie de militaire luchtvaart niet mocht ontbreken.

Het vliegtuig en de vliegers melden zich aan.

Duurde het ruim een eeuw, voordat de luchtballon in Nederland officieel zijn intrede deed, op het vliegtuig werd hier te lande vlugger gereageerd. Reeds in 1909 werd - voor het eerst - in ons land met een vliegtuig gedemonstreerd door de Belgische Graaf De Lambert en wel op 27 juni te Leur (N-Br.). De Fransman Eugene Levebre demonstreerde met zijn vliegtuig te 's Gravenhage in datzelfde jaar op 30 juli en op 1, 3 en 5 augustus. Een en ander werkte zo aanstekelijk dat nu ook enkele Nederlanders voor hun vliegopleiding naar Frankrijk gingen, in welk land in december 1909 het vliegeniersdiploma van de 'Fédération Aéronautique Internationale' werd ingesteld, dat kortweg 'F. A. I.'-brevet wordt genoemd.

Begin 1910 hadden reeds drie Nederlanders dit brevet in hun bezit, n. l. F. van Riemsdijk, G. van Maasdijk (op 27 augustus 1910 dodelijk verongelukt) en G. P. Küller.

Zij werden spoedig gevolgd door de latere Nederlandse vliegtuigbouwers Henri Wijnmalen, Frits Koolhoven en Anthonie H. G. Fokker, die de opleiding in 1911 in Duitsland volgde, en vele anderen.

Op 1 oktober 1910 vestigde Wijnmalen in Frankrijk het wereldhoogterecord voor vliegtuigen, dat hij bracht op 2.800 meter, terwijl hij op 16 oktober daaraanvolgend een prijs won van Frs. 100.000, -- door in een vliegtuig de afstand Parijs-Brussel heen en terug af te leggen binnen 36 uur. Deze opmerkelijke prestaties maakten veel jonge officieren enthousiast voor een vliegopleiding. En na een demonstratie van Wijnmalen in eigen land werd de geestdrift zo groot, dat enkele officieren zich - op eigen kosten - tot vliegenier gingen bekwamen. Zij vertrokken daartoe naar het buitenland, omdat een opleiding in eigen land op dat tijdstip nog tot de onmogelijkheden behoorde.

Eerste-luitenant der artillerie (N. I. L.) H. ter Poorten, reserve tweede-luitenant der cavalerie J. Labouchère en eerste-luitenant, der infanterie W. C. J. Versteegh waren de eerste officieren, die het brevet - in het buitenland - behaalden, alle drie in 1911.

Eerste-luitenant F. A. van Heyst was de eerste officier die de opleiding in eigen land had kunnen volgen, n. l. op het vliegveld van Verwey & Lugard te Soesterberg.

Ook hij behaalde het brevet in 1911.

Hoe primitief de vliegopleidingen toen nog waren, wordt wel het best geïllustreerd met de wijze, waarop luitenant ter Poorten het vliegbrevet in zijn bezit kreeg. Hij koos de opleiding van de Belgische Maatschappij 'Aviator' te Antwerpen, waar men een uitstekende instructeur had. Enige dagen nadat ter Poorten in Antwerpen was aangekomen kwam deze instructeur bij een vliegongeval om het leven.

Als instructeur kreeg hij toen een vliegtuigmonteur toegewezen, die zelf nog nooit in een vliegtuig had gevlogen en ook niet van plan was dit ooit te doen. Het werd dus een soort 'droog-training'. En tenslotte moest ter Poorten het geheel zelf doen, wat hij met succes deed.

Wegens het ontbreken van een luchtvaartorganisatie in ons land moesten onze luchtvaarders en militaire vliegeniers maar zien, hoe zij bij ballonvaart- en vliegemonstratie in binnen- en buitenland hun vliegvaardigheid onderhielden. In dat geval toonden zij dan tevens hun kunnen aan de weinige maar matig geïnteresseerde toeschouwers, want vliegemonstraties en luchtvaartsuccessen lieten de grote massa nog steeds onberoerd. Voor haar waren en bleven de luchtvaartpioniers een soort circusartiesten, wat velen dan ook waren.

De weinige animo kan blijken uit het volgende. Toen in 1912 een rondvlucht boven ons land zou worden georganiseerd en aan de besturen van een groot aantal gemeenten, welke in de route waren opgenomen, een subsidie werd gevraagd, heeft alleen de stad Groningen deze onvoorwaardelijk toegezegd.

Veel lezers zullen het voorgaande geen geschiedenis van de Nederlandse militaire luchtvaart willen noemen en terecht. Het was in wezen ook niet meer dan een fase in de voorbereiding daarvan. Toch was dit alles uitermate belangrijk, omdat de ontwikkeling in deze periode de opbouw van de komende militaire luchtvaart - in de eerste decennia van haar bestaan - nagenoeg heeft beheerst. Misschien was het tevens de oorzaak van het trage verloop der ontwikkeling. Het schijnt althans een remmende invloed te hebben uitgeoefend, die misschien mede werd veroorzaakt door de instelling van de luchtvaartpioniers zelf. Deze waren - naast vliegenier - toch in de eerste plaats ballonvaarder en het is niet ondenkbaar dat zij juist daardoor het vliegtuig - evenals de ballon dat was - te lang en uitsluitend gezien hebben als een hulpmiddel van het leger.

De Militaire Luchtvaart Commissie

De activiteiten van de nog jonge vereniging voor luchtvaart hadden de belangstelling voor luchtvaart in ons leger weer verlevendigd. In haar statuten was een clause opgenomen, welke haar verplichtte zoveel mogelijk mede te werken aan de landsverdediging. Overeenkomstig die bepaling bood zij het Departement van Oorlog haar hulp aan bij de voorbereiding ervan. Allereerst zou zij - zoals bekend - in haar luchtballons officieren opleiden tot ballonvaarder. Vervolgens stelde zij haar luchtballons als kabelballons ter beschikking van het leger. De commandant van het Regiment Genietroepen wilde van deze hulp niet veel weten. Toen hem later namens de minister werd gevraagd op welke wijze het materieel der vereniging zou kunnen worden ingericht en aangevuld tot gebruik als kabelballons, stelde hij zodanig hoge eisen voor deze wijzigingen dat zij voor het departement onaanvaardbaar waren.

Generaal-majoor C. J. Snijders, de voorzitter der vereniging, kreeg hierdoor de overtuiging dat onder deze omstandigheden van samenwerking tussen het Departement van Oorlog en de "Nederlandsche Vereeniging voor Luchtvaart" geen sprake kon zijn.

In zijn hoedanigheid van sous-chef van de Generale Staf verzocht hij daarom de Minister van Oorlog, W. Cool, een commissie te willen benoemen, welke tot opdracht moest krijgen:

'het bestudeeren, zoowel uit een technisch oogpunt, van het vraagstuk der luchtscheepvaart in zijn geheelen omvang, voor zooveel betreft de toepassing daarvan bij onze landsverdediging, onder toevoeging dat zulk eene commissie alleen dan door hem werd aanbevolen, wanneer de Minister beslist van plan was voor 1911 geld voor militaire luchtvaart op de begrooting te brengen'.

Minister Cool was dat laatste blijkbaar van plan, want op 10 december 1909 droeg hij de generaal op hem suggesties te doen omtrent de samenstelling van de commissie. Generaal Snijders die de proefnemingen van 1887 goed had bestudeerd, zag twee hoofdoorzaken voor het falen ervan, te weten:

1. ten eerste was toen het materieel niet toegewezen aan een afdeling welke zich speciaal met luchtvaart bezig hield, maar aan een willekeurige compagnie bij wijze van aangesel;
2. bovendien had de Genie de luchtvaart te veel aan zich gehouden en had niet voldoende aansluiting gezocht bij andere Wapens.

Om deze fouten te vermijden en van mening zijnde dat de Genie in de toekomst de oefeningen met luchtvaartmaterieel in nauwe samenwerking met andere Wapens moest houden, trachtte hij deze samenwerking alvast tot uitdrukking te brengen in desamenstelling der commissie. Hij stelde de bewindsman voor de commissie te laten bestaan uit acht officieren, en wel: vier van de Genie, drie van de Artillerie en één van de Infanterie. Waarom hij geen officier van de Cavalerie in zijn voorstel had opgenomen, is niet duidelijk geworden. Misschien zag hij als genie-officier de luchtvaart nog teveel beperkt tot een afdeling kabelballons, welke - ten dienste van de artillerie - bij de genie in beheer zou zijn. Blijkens een kanttekening op het voorstel had de minister bezwaren tegen twee der voorgestelde officieren, omdat hem nimmer was gebleken 'dat zij van deze luchtvaart-quaestie een studie hadden gemaakt'.

Hij gaf de voorkeur aan drie andere officieren, waaronder zijn eigen zoon, eerste-luitenant der Genie W. H. Cool (leraar aan de Militaire Academie). Niettemin handhaafde hij de gewraakte twee, zodat de commissie elf man ging tellen.

De pas later zo genoemde 'Militaire Luchtvaart Commissie' werd op 26 maart 1910 door de minister ingesteld. Zij telde een voorzitter, een secretaris en negen gewone leden. Het voorzitterschap werd gekoppeld aan de functie van Sous-chef van de Generale Staf, waardoor generaal-majoor C. J. Snijders automatisch haar eerste voorzitter werd.

De kapitein der genie H. Walaardt Sacré, commandant van de 3e Compagnie van het Bataljon Pioniers, waar het doelballonmateriaal in beheer was, werd secretaris der commissie. De negen overige leden waren majoor der artillerie Jhr. L. M. A. Von Schmid en kapitein der infanterie P. Huizer (beiden van de Generale Staf), luitenant-kolonel der artillerie D. H. Peletier, majoor der genie J. H. A. Mijsberg, kapitein der artillerie J. C. A. Jansen, kapitein der genie P. J. P. van der Steur (Nederlands eerste militaire luchtschipper), eerste-luitenant der artillerie W. N. Bakker (eveneens luchtschipper), eerste-luitenant der genie W. H. Cool en tweede-luitenant der infanterie C. Gordijn.

Op 21 april 1910 kwam de commissie in 's-Gravenhage voor de eerste keer in voltallige zitting bijeen. De vergadering kwam reeds direct tot de conclusie dat de commissie te groot was om voldoende efficiënt te kunnen werken. Zij besloot daarom een onderverdeling te maken in sub-commissies, welke een onderdeel van het programma zouden bestuderen en daarover een prae-advies uitbrengen, dat bij alle commissieleden zou circuleren. Tenslotte zou dan de voltallige commissie over deze onderdelen beraadslagen en een besluit nemen.

C. J. SNIJDERS 1852 - 1939 Ridder 4e klasse der Militaire Willemsorde.

1906 Kolonel
1908-1910 Sous-Chef van de Generale Staf.
1908 Bevorderd tot Generaal-Majoor.
1910-1914 Chef van de Generale Staf.
1911 Bevorderd tot Luitenant-Generaal.
1914-1918 Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht.
1914 9 augustus, bevorderd tot Generaal.
1939 26 mei overleden.
31 mei begraven op de begraafplaats 'Oud Eik en Duinen'te 's-Gravenhage.

Hiertoe werd het studie-object, 'het vraagstuk der luchtscheepvaart in zijn geheelen omvang, voor zooveel betreft de toepassing daarvan bij onze landsverdediging', verdeeld in een aantal onderwerpen, zoals: Kabelballons, Motorluchtschepen, Ballongas, Vliegtuigen, Kabelvliegers en Voorstellen. Deze zes onderwerpen werden weer verdeeld in 'vraagpunten', tot een totaal van drieëndertig. Elke sub-commissie zou nu een of meer vraagpunten bestuderen, die elk voor zich een afgerond studieonderwerp vormden.

Daartoe door de vergadering aangezocht, namen in elke sub-commissie drie officieren zitting, zodat het zonder meer duidelijk is dat verschillende officieren van meer dan één van de zestien sub-commissies lid waren.

Men was unaniem van mening dat de luchtvaartcommissie rijkelijk laat was ingesteld, waardoor de werkzaamheden - hoe graag ook gewild - beslist niet vóór de begroting van het jaar 1911 voltooid konden zijn. De commissie stelde zich er daarom op in haar adviezen en voorstellen aan de minister gereed te hebben vóór de begroting voor het jaar 1912.

Nadat de werkwijze was geregeld nam de vergadering nog het besluit de Minister van Oorlog in overweging te geven kapitein Walaardt Sacré en een tweede officier - ter uitbreiding van het studiemateriaal - enige tijd te detacheren naar een Truppen-Übungsplatz in Duitsland, waar zij de oefeningen van een luchtschippercompagnie konden meemaken.

Het studiemateriaal, waarover de commissie bij haar instelling de beschikking had, was namelijk niet zo indrukwekkend. Het bestond slechts uit:

- a. de voordracht van kapitein C. C. Petri uit 1901;
- b. het verslag van kapitein P. J. P. van der Steur van zijn detachering naar Oostenrijk in 1902;
- c. het verslag van kapitein H. Walaardt Sacré uit 1909, betreffende zijn studiereis naar Berlijn (detachering van twee maanden naar Berlijn (detachering van twee maanden naar de legerplaats Posen);
- d. een recent rapport over de luchtvaart van eerste-luitenant der artillerie K. A. Pfeiffer en
- e. een verslag van majoor der infanterie J. Burger, betreffende de door hem bijgewoonde Franse manoeuvres in 1909.

Daar de onder a en b genoemde stukken reeds waren verouderd, is zonder meer duidelijk dat de hoeveelheid studiebronnen niet groot was. Wilde de commissie haar taak naar behoren vervullen, dan moest zij met spoed zorgen voor vergroting van kennis.

Ofschoon alle elf commissieleden min of meer als deskundigen konden gelden, waren slechts kapitein Van der Steur en eerste-luitenant Bakker - als gebrevetteerde luchtschippers - praktisch geschoold in luchtscheepvaart. Voorts bezat alleen kapitein Walaardt Sacré als commandant van de doelballons der Genie - een uitstekende, doch eenzijdige kennis van het materieel.

Om verbetering in de toestand te brengen, werd Walaardt Sacré - op advies van de commissie en op voorstel van de Minister van Oorlog - bij Koninklijk Besluit in juli 1910 gedurende drie weken gedetacheerd naar Berlijn, 'teneinde de oefeningen bij te wonen van het Luftschiifer-Bataillon in de Truppen-Übungsplatz te Posen, alsmede om enkele groote fabrieken van luchtvaartmaterieel te bezoeken'.

A. E. RAMBALDO Luitenant ter Zee 2e klasse.

Een der oprichters van de 'Nederlandsche Vereeniging tot Bevordering van de Luchtscheepvaart' later Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Luchtvaart (KNVvL).
5 augustus 1911 tijdens een ballonvaart van Soerabaja naar Semarang om het leven gekomen.

De kosten van deze detachering werden geraamd op f 300,--.

Deze tweede detachering (de eerste was in 1909 geweest en had het reeds genoemde studiemateriaal opgeleverd) stelde de kapitein tevens in staat zijn brevet van balloncommandant te behalen.

Ook op departementaal niveau begon de mening omtrent de luchtvaart zich in meer gunstige zin te wijzigen. Dit blijkt o.m. uit een aantekening van het hoofd der VIIIe Afdeling van het ministerie, gesteld op het voorstel van de Chef van de Generale Staf.

Nadat hij had geconstateerd dat het uitgetrokken bedrag voor buitenlandse reizen in 1910 reeds geheel was toegewezen, vervolgde de steller van de aantekeningen met de woorden:

'Niettemin zou het wellicht aanbeveling verdienen om de reis in het exhibitum bedoeld, toch te kunnen doen geschieden. Het zij ondergeteekende veroorloofd te mogen opmerken, dat een middel om hiertoe te geraken, zou kunnen worden gevonden, door een of meer buitenlandsche reizen, welke voor 1909 reeds op het programma staan en waarvan zou kunnen worden gezegd, dat zij als minder belangrijk kunnen worden beschouwd dan die ten dienste der luchtvaart, te doen vervallen'.

De minister nam deze suggestie niet over, doch besliste dat geen enkele reis zou vervallen, terwijl de commissie f 300,-- ontving boven het haar al toegevoegde bedrag van f 500,--. Gelden voor research werden nu eenmaal bij 'mondjesmaat' gegeven.

Nadat de commissie - zoals gezien - er voor had gezorgd dat één van haar leden zich in het buitenland tot deskundige kon bekwamen, trachtte zij informaties te verkrijgen omtrent de vorderingen op luchtvaartgebied in andere landen.

Tot dat doel werd de toestemming van de minister gevraagd voor een oriëntatiereis van drie commissieleden naar Duitsland, Frankrijk en België.

De bewindsman stelde voor deze en andere studiereizen direct een bedrag van f 1.500,-- beschikbaar. Ook werd goedgekeurd dat kapitein Van der Steur en twee andere leden een studiereis naar Duitsland en Frankrijk maakten van ten hoogste vijftwintig dagen.

De reis werd nog even uitgesteld, maar toen bekend werd dat van einde oktober t/m 7 november 1910 in het 'Grand Palais' te Parijs een grote vliegtuigententoonstelling zou worden gehouden, verzocht de voorzitter de minister de reis op dat tijdstip te willen toestaan. Een bezoek aan deze tentoonstelling kon dan in het reisprogramma worden opgenomen. De toestemming werd verleend, waarna luitenant-kolonel D. H. Peletier en de kapiteins Huizer en van der Steur de uitgestelde studiereis naar Duitsland en Frankrijk maakten. Van 26 t/m 30 oktober bezochten zij Berlijn en van 4 t/m 7 november (kapitein Huizer t/m 8 november) waren zij in Parijs.

In Duitsland namen zij deel aan vluchten in een motorluchtschip en in een 'Blériot'-vliegtuig, zij woonden er verschillende proefvluchten van luchtschepen bij en bezichtigden enkele fabrieken van luchtvaartmaterieel.

In Frankrijk bezochten zij de vliegtuigententoonstelling en vier fabrieken van luchtvaartmaterieel.

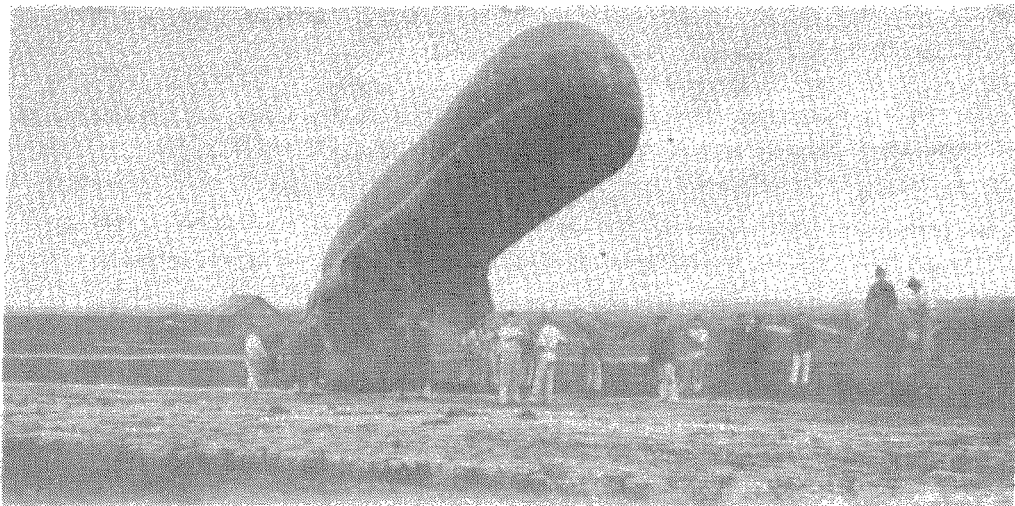
HENRI WIJNMALEN, de latere directeur van de N. V. Nederlandse Automobielen- en Vliegtuigenfabriek 'Trompenburg', behaalde in 1910 zijn vliegbrevet in Frankrijk.

Eén van de twee in 1904 aangeschafte doelballons ('vliegerballons').

Ze werden, voor schietoefeningen van de artillerie, gebruikt in het Artillerie-schietkamp bij Oldebroek.

Het onderhoud werd verzorgd door de 3e Compagnie van het Bataljon Pioniers.

Tegen het einde van het jaar werden nog een tweetal leden uitgezonden naar Brussel, waar zij een 'Astra'- motorluchtschip bezichtigden en bestudeerden.

De rapporten en verslagen van deze dienstreizen bleken een welkome aanvulling van het studiemateriaal te zijn, zodat de commissie langzamerhand haar definitieve rapporten kon opstellen.

WORDT VERVOLGD.

„DE DONDERBUS”

SOPHIAKADE 5B – ROTTERDAM 3016

Geopend: vrijdag 19.00–21.00 uur; zaterdag 10.00–18.00 uur

INKOOP - VERKOOP - RUIL

VAN OUDE WAPENS E.D. – VERDER ALLERLEI DOCUMENTATIE

Privé: J. WINTERS

BLAAKSEDIJK-OOST 17 – HEINENOORD – TELEFOON (01862) 23 38

NEDERLANDSE FORTEN TIJDENS DE PADRI-OORLOGEN (Sumatra)

door A. F. Lancker.

Als inleiding een taalkundige opmerking. Het oude Maleis kende vele woorden die ontleend waren aan Europese talen, zoals snappan = geweer (snaphaan), bottol = fles (bottle), lamarie = kast (la armario). Zo zou padri zijn afgeleid van het Portugese padre = vader en de betekenis hebben gekregen van leraar, voorvechter.

Een andere verklaring wil dat padri een verbastering is van pedari = man van Pedir.

Pedir of Pidië is een landstreek aan de Noordkust van Atjeh, pal ten oosten van Koeta-Radjah, door welke streek men moest gaan op reis naar of van Mekka.

Hoe het ook zij, het is voor ons van meer belang om te weten wie en wat de Padri's waren.

Vrijwel ongemoeid gelaten door de VOC en het Engels bestuur van 1795 tot 1819, lag er in de Padangse Bovenlanden het eeuwenoude Menangkabauwse rijk, welks onderdanen wel is waar de Islam aanhingen doch met behoud van veel adat = volksinstelling, die door dit geloof verworpen was, zoals het animisme.

In 1803 geraakte een Menangkabauwse Mekkaganger zo onder de indruk van de strenge en zuivere geloofsuitingen der Wahhabieten, dat hij besloot deze leer onder zijn volk te verbreiden; in zeker opzicht de hoogste tijd, want de bandeloosheid der speelzieke Menangkabauwers was al zover gegaan dat zij zelfs in de moskeeën dobbelden!

De bewuste Mekkaganger, Miskin geheten, kreeg aanhangers, ook onder de diverse hoofden (Toeankoes) en de vernieuwde leer werd met geweld en intimidatie uitgedragen.

Niet alle Menangkabauwse Hoofden waren met deze ontwikkeling gelukkig; reeds aan Raffles, die toen nog in Benkoelen zetelde, vroegen zij bemiddeling en bijstand, maar zonder practisch resultaat. Na de Bestuurswisseling sloot de Nederlandse Resident in februari 1821 met enige gevluchte Menangkabauwse Hoofden een verdrag, waarbij het gehele Rijk van Menangkabauw aan Nederland werd afgestaan. Beide partijen hadden hun bevoegdheden overschreden, want noch de Resident, noch de Hoofden hadden de volmacht tot het aangaan van deze verstrekkende overeenkomst.

Toch werd naar aanleiding van dit verdrag geageerd en kapitein L. Goffinet rukte met een later gebleken, te kleine troepenmacht op naar het binnenland.

Eind 1821 werd de 28-jarige lt. kol. A. T. Raaff belast met de opdracht om naar bevind van zaken te handelen en het Nederlandse gezag in de Padangse Bovenlanden te vestigen.

De fanatieke Padri's verzetten zich tot het uiterste en in de loop der oorlogsjaren 1821-1838 hebben ook onze troepen nederlagen geleden, zich moeten terugtrekken en versterkingen moeten prijsgeven.

De oprichting van versterkingen of bentengs in de Bovenlanden had ten doel de weerkracht en veiligheid der veelal kleine detachementen te verhogen. Aan deze detachementen was n. l. de taak toebedeeld om de communicatie met de kust en in het bezette gebied open te houden, orde en rust te brengen en te handhaven in de onderling onafhankelijke maar elkaar toch soms vijandig gezinde bevolkingscentra in de dal-streken, en natuurlijk ook om hen te beschermen tegen mogelijke nieuwe aanvallen der Padri's, die eerder uit deze streken waren verdreven

De bentengs hadden een semi-permanent karakter: zij werden opgericht en opgeheven, vooruitgeschoven of teruggetrokken al naar gelang de noodzaak of wenselijkheid om het eerder genoemde doel te dienen. Maar het stelsel was er niet op gericht de vijand in een bepaalde positie te dwingen, zo mogelijk te isoleren en hem daarna te verslaan, zoals bijvoorbeeld het benteng-stelsel in de Java-oorlog 1825-1830 beoogde.

Op bijgaand kaartje heb ik die versterkingen aangegeven die in de literatuur en op kaarten met 'fort' werden aangeduid; militaire 'posten' zijn ter wille van de duidelijkheid niet opgenomen.

De bentengs bestonden meestal uit een vierkante aarden omwalling met twee diagonaalsgewijs aangebouwde bastions. De wallen waren beplant met doornachtig gewas (bamboe-doeri) en er voor lag een droge gracht.

De 'kazernerij' was hoogst primitief, de optrekjes waren van bamboe en gedekt met atap (bladeren van de cocospalm of nipah palm). Aan actief verdedigingsvermogen was soms aanwezig wat licht veldgeschut, maar meestal moest worden volstaan met het geweer en de bajonet.

In 1832 werden onze troepen uitgerust met het percussie-geweer, dat het voordeel had dat er ook tijdens een regenbui kon worden geschoten!

Uit het namenlijstje der forten blijkt dat zij zijn genoemd naar hoogwaardigheidsbekleders zoals Gouverneur-Generaal, Commissaris-Generaal, naar militaire gezaghebbers en naar commandanten van militaire eenheden en naar naastbijgelegen locaties.

Hoe Fort Amerongen aan zijn naam is gekomen heb ik nog niet kunnen nagaan; misschien is het de geboorteplaats van de Luitenant J. H. Logeman, die dit fort in 1832 heeft opgericht.

In een volgend artikel zal de geschiedenis van één der forten worden behandeld.

Met dank aan:

- 1) Mej. A. B. Brommer, de adj. conservatrice van het Tropenmuseum te Amsterdam voor de volledige opgave en bekomen reproducties van de in de prentencollectie aanwezige forten.
- 2) de heren M. F. Fortuin c. s. van de Bibliotheek van de Topografische Dienst te Delft voor hun medewerking bij het uitzoeken en reproduceren van landkaarten.

Literatuur:

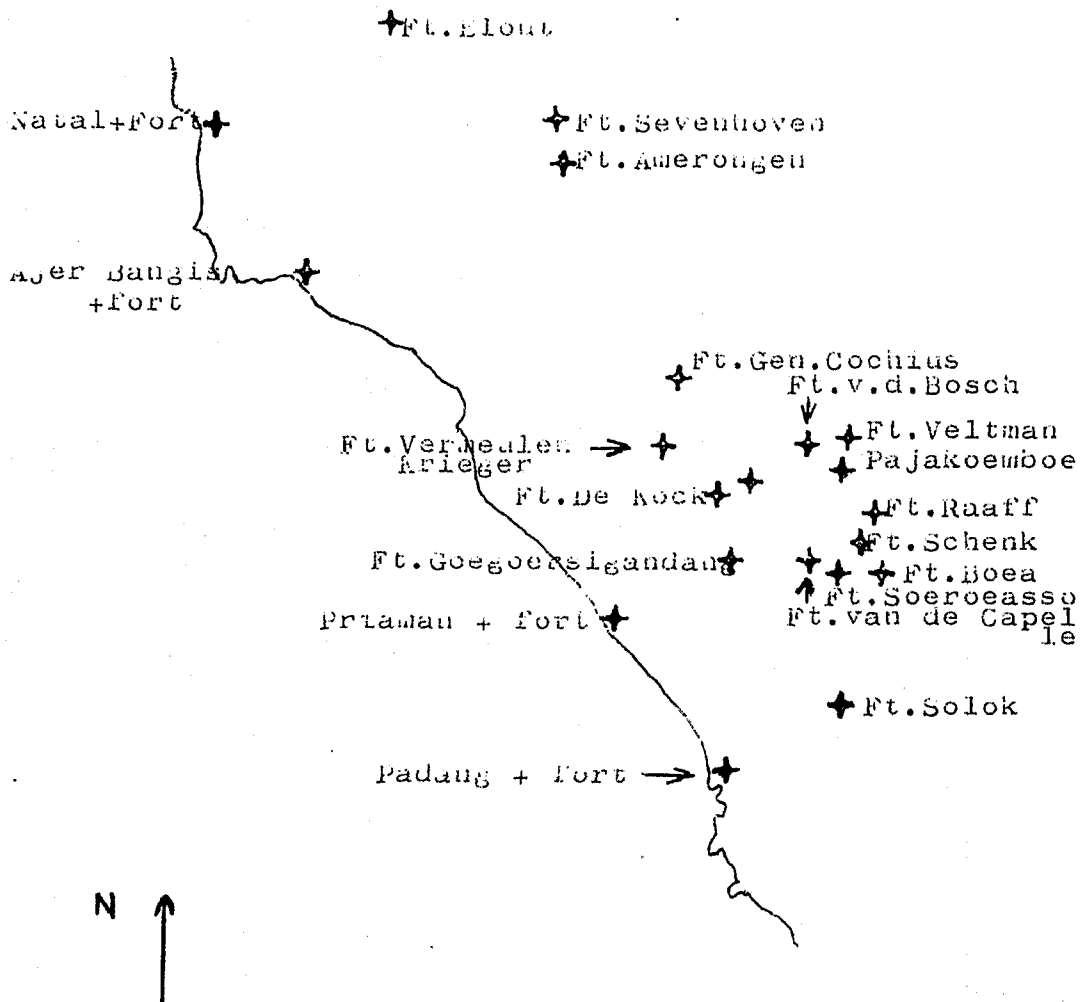
Diverse Encyclopediën van Nederlandsch-Indië en

'De Krijgsgeschiedenis van Nederlandsche-Indië van 1811 tot 1894'

door G. B. Hooyer. Den Haag 1895.

Padangse Bovenlanden

schaal 1:2.000.000

DE LAND-ROVER 88 "

door M. C. van der Hoog.

Inleiding

De Land-Rover heeft zich na vijf en twintig jaar weg- en terreinwerk bewezen als een voertuig dat voor vele doeleinden geschikt is.

Bijkans overal ziet men de Land-Rover, vooral op die plaatsen waar je hem niet verwacht. In vijftien landen wordt hij gebruikt voor militaire - of politie diensten.

Daarnaast wordt de Land-Rover gebruikt voor expedities, bouwondernemingen, in land- en bosbouw, terwijl ook vele particulieren dit voertuig gebruiken, omdat nagenoeg ieder vervoersprobleem met deze Land-Rover kan worden opgelost.

Reeds + 20 jaar geleden had ik het voorrecht uitgenodigd te worden voor een Land-Rover rallye, die in Lunteren door de importeur georganiseerd werd.

Ook bij mijn bezoeken aan de Marine basis te Den Helder werd ik bij herhaling geconfronteerd met de Land-Rover.

Na in Jordanië bij mijn bezoek aan de ruifne-stad Petra wederom kennis gemaakt te hebben met dit all-round voertuig, kreeg ik de opdracht met het opleidingscentrum van de Infanterie de Land-Rover enige dagen te beproeven.

Het is verheugend dat de uitvoerige beproefing van maar liefst zes verschillende voertuigtypes er toe geleid heeft dat de keuze op de Landrover 88", zijnde de wielbasis, is gevallen.

Het streven om alle tactische voertuigen te laten aandrijven voor dieselmotoren is met de keus van de Landrover nagenoeg verwezenlijkt.

Beschrijving

Dit Britse voertuig heeft een vierwielaandrijving en is uitermate comfortabel.

Het veersysteem omvat aan de voor- en achterzijde elliptische bladveren.

De uiteinden van het tweede veerblad van elk veerpakket zijn omgebogen om de nodige steun te verkrijgen ingeval de hoofdveer doorbreekt.

Zodoende is het mogelijk tijdelijk door te rijden en het defect zo snel mogelijk te laten herstellen.

De versnellingsbak heeft vier versnellingen vooruit (gesynchroniseerd) en één achteruit.

Een tussenbak maakt het mogelijk de 4-wielaandrijving en een hoge en lage gearing in te schakelen. Feitelijk is er een keuze van 8 versnellingen in de vooruit.

De stuurinrichting is van het kogelkringlooptype.

Het remsysteem is hydraulisch op alle wielen en van het zogenaamde gescheiden type.

Bij een defect in het systeem gaat er onder meer een waarschuwinglampje op het instrumentenbord branden.

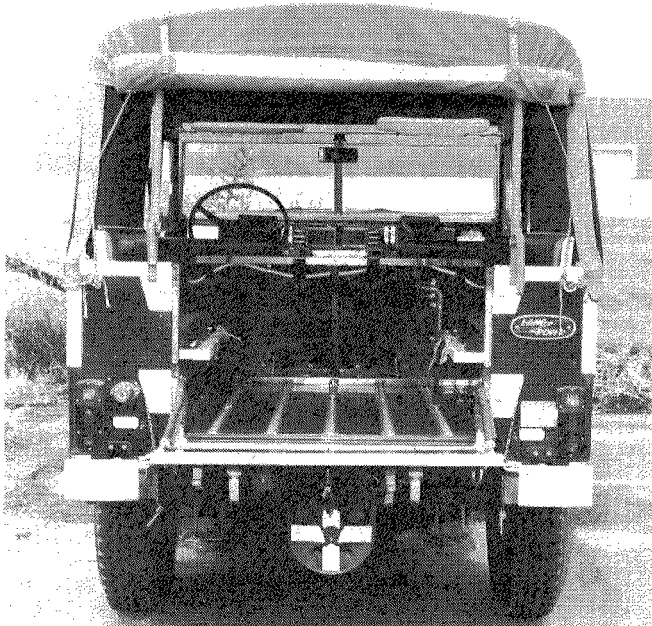
Als banden zullen worden gebruikt Vredestein terreinbanden.

Het chassis is van het zogenaamde kokertype.

De carrosserie is grotendeels vervaardigd van roestvrij aluminium.

Land-Rover 'Half Ton'
Wielbasis 88" Diesel
24 Volt electr. installatie
4-wielaandrijving

Rechtsgezicht Land-Rover 'Half Ton' 4 x 4 Diesel

Beproeving

Vanaf 1972 zijn er in Nederland beproevingen gehouden.

Men onderscheidt vier soorten beproevingen waaraan de verschillende voertuigen zijn onderworpen geweest.

De onderhouds beproeving wordt gehouden met als doel inzicht te verkrijgen in de omvang van het onderhoud, de wijze waarop het geschiedt, welk gereedschap ervoor nodig is en of het in het huidige militaire onderhoudssysteem past.

De prestatie-beproeving, die ervoor dient de prestaties van de verschillende voertuigen vast te leggen, zodanig dat een onderlinge vergelijking mogelijk wordt.

De functie-beproeving. Bij deze beproeving wordt gekeken naar de tactische bruikbaarheid.

De gebruiker, o. a. 1 L K, gaat een beladingsbeproeving houden, waarbij nagegaan wordt of het voertuig conform de verschillende beladingslijsten kan worden beladen.

Tevens wordt onderzocht of de militair zijn functie in het voertuig naar behoren kan vervullen. Daarnaast wordt tijdens oefeningen onderzocht of het voertuig voldoet.

Speciale aandacht krijgen dan de factoren camouflage, terreinvaardigheid, bestuurbaarheid, wendbaarheid, onderhoud te velde enz.

Ten slotte worden de voertuigen onderworpen aan een duurproef, die een afstand van 100.000 km omvat. Deze afstand is onderverdeeld in speciaal uitgezette circuits van 6000 km terrein, 23.000 km secundaire wegen en 72.000 km hoofdwegen.

Aan de hand van deze beproevingen worden rapporten samengesteld, die de militair-technische aspecten van ieder voertuig evalueren.

De uiteindelijke keuze is 'het geheim van Den Haag'.

Vanaf 1977 zullen in 5 jaar tijds Land-Rovers in een versie van een half ton laadvermogen en 625 met een laadvermogen van driekwart ton de Land-Rover 109" worden afgeleverd.

Technische gegevens:

Afmetingen:

- totale lengte	3,62 m.
- totale breedte	1,68 m.
- totale hoogte	1,97 m.
- wielbasis	2,23 m.
-	.
- spoorbreedte	1,31 m.
- vrije hoogte (onbelast)	177 mm

Gewicht:

- rijklaar, onbelast	1510 kg
- belast	2020 kg

- brugklasse 3 ton

Prestaties:

- maximumsnelheid 95 km/u

- helling (droge betonweg) 30°

- waden 508 mm

Inhoud:

- brandstofreservoir 90 l.

motor:

- cylinders 4

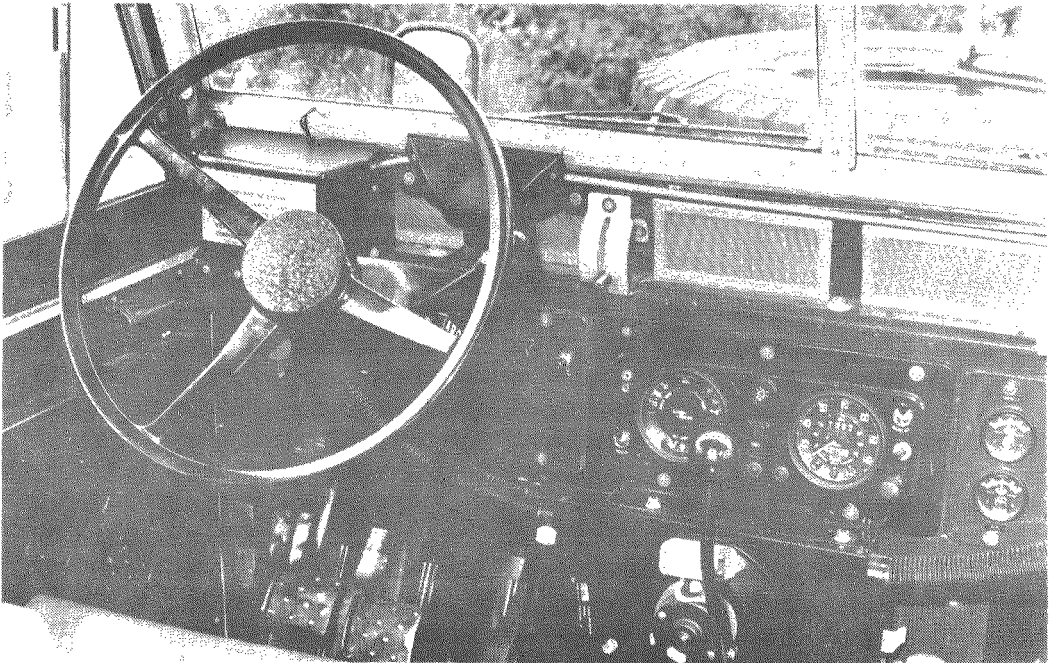
- cylinderinhoud 2286 cc

compressieverhouding 23:1

Electriciteit

- batterijen 24V (12V x 2) 45 ah

(Noot van de redactie: reeds in ons nummer van september 1975 hebben wij iets over dit nieuwe militaire voertuig gepubliceerd).

Interieur Land-Rover "Half Ton" 4 x 4 Diesel

DE GESCHIEDENIS VAN DE MOUWLEEUW, zijnde het eerste Nederlandse mouwonder-
scheidingsteken in de tweede wereldoorlog (III) door B. C. Cats.

Vervolg van pt 12, eerste mouwleeuw Je Maintiendrai, periode 1947-1951:

Zo verscheen in het voorjaar van 1947, ongeveer ten tijde dat de 2e Divisie gemobiliseerd werd teneinde naar Indië scheep te gaan, de mouwleeuw met JE MAINTIENDRAI in de banderol. Overigens nog slechts sporadisch want de na-oorlogse materiaalschaarste stond nog steeds niet toe dat de nieuwe mouwleeuw volop aan de troep kon worden verstrekt. De bij Ministeriële Beschikking van 9 november 1946 (Legerorder 57/1947) ingevoerde mouwleeuw was machinaal geborduurd op de bekende pat van voorgesneden vorm. Men was dus weer afgestapt van de goedkopere aanmaak aan de rol (zie pt. 4), waarschijnlijk omdat velen moeite hadden met het op de juiste wijze omvouwen en vormen van de pat, waardoor bij het opnaaien (hetgeen toendertijd door de soldaten zelf diende te geschieden) de vreemdste patten ontstonden, tot vierkant toe.

- 12.1 machinaal geborduurde leeuw en banderol met JE MAINTIENDRAI van dun oranjegeelgaren op khakigroene, wollige stof, die op het eerste gezicht op vilt lijkt, doch in feite een nogal vast geweven soort melton is; bestemd voor de landmacht (zie afb. 9);
- 12.2 machinaal geborduurde leeuw en banderol met JE MAINTIENDRAI van dun blauwgrijs garen op donkere RAF-blauwe stof van dezelfde structuur als omschreven in pt. 12-1; bestemd voor de luchtstrijdkrachten.

In de periode dat deze mouwleeuwen vervaardigd werden, zijn door aanmaak bij verschillende fabrikanten kleine verschillen ontstaan in kleur van het garen en soort stof van de pat, die in feite geen wezenlijke variaties zijn.

13. Mouwleeuw Je Maintiendrai in Indië 1948-1951:

Met het dragen van de nieuwe mouwleeuw in de tropen was het maar matig gesteld. Allereerst werden deze niet aan de reeds aldaar verblijvende troepen verstrekt, terwijl de pas gearriveerden met de stoffen mouwleeuw Je Maintiendrai dezelfde ervaring opdeden als de oudere troepen indertijd met de mouwleeuw Nederland, geborduurd op vilt (zie pt. 7)

Als illustratie hiervoor moge dienen het bezoek van mei 1947 van de toenmalige chef van de generale staf, luitenant-generaal mr. H. J. Kruls, aan de troepen in het toenmalige Nederlands-Indië. In het door de chef hierover samengestelde boekje 'Op inspectie' is op de vele hierin afgebeelde foto's nimmer een mouwleeuw zichtbaar op het uniform van de hoogst geplaatste Nederlandse militair, hoewel dit door de Minister van Oorlog wel was bepaald. Pas in 1948 is hierin enige verandering gekomen, o. a. door uitgave van de Ministeriële Beschikking van 26 augustus 1948 (Legerorde 2911/1948) waarin het tropentenu werd omschreven. Uit deze tijd dateert een metalen mouwleeuw met JE MAINTIENDRAI, voorzien van ingeverfde vlakken en op dezelfde wijze vervaardigd als de overige Indië-emblemen.

- 13.1 leeuw en banderol in geel op een olijfgroen metalen schild in de vorm van de bekende mouwpat (zie afb. 9);
- 13.2 leeuw en banderol in oranje op een bruin geverde, metalen ondergrond.
Bevestiging op de mouw evenals nr. 13.1 sluitspelden.

Daar de metalen mouwleeuwen eveneens op verschillende plaatsen in Indië zijn aangemaakt ontstonden variaties, uiteenlopend van stevig tot dun blikkerig metaal, alsmede van leeuwen voorzien van roodgekleurde tongen.

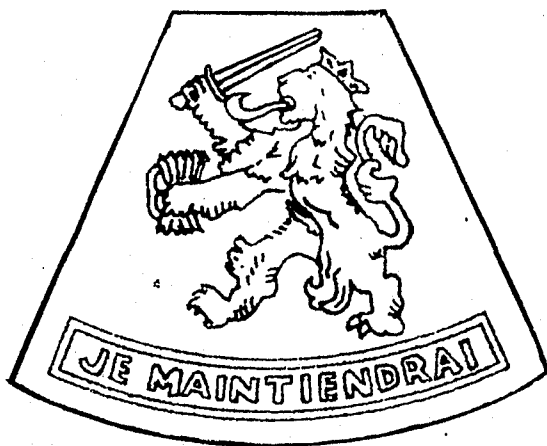
De metalen mouwleeuwen zijn voornamelijk uitgereikt en gedragen door de KL-troepen die vanaf de tweede helft van 1948 in Indië arriveerden, t.w. eenheden van de 41e, 42e en 43 Zelfstandige Infanteriebrigade.

Natuurlijk ontbrak ook hier de fantasie-uitvoering niet, t.w.:

- 13.3 een uit dun koperplaat gezaagde leeuw, staande op de banderol met de tekst
JE MAINTIENDRAI (zie afb. 10).

Daarnaast zijn in Indië stoffen mouwleeuwen gedragen die vervaardigd werden bij plaatselijke borduurders en opvallen door de onregelmatige en grove uitvoering van leeuw en banderol:

- 13.4 van geel katoendraad geborduurde leeuw en banderol op een pat van groene tropenstof en met karton verstevigd teneinde met sluitspelden op de tropenjas te bevestigen.
- 13.5 Het meest afwijkende model onder de handvervaardigde Indische mouwleeuwen is een exemplaar van onbestemde grijsachtige kleur, gestikt op een bruin sude pat, aan de achterzijde met leer verstevigd en dat met sluitspelden op de tropenjas werd bevestigd.

9

10

13 Oktober 1950 verscheen de Ministeriële Beschikking (Legerorder 264/1950) met de beschrijving der uniformen en tenuen van het personeel der Land- en Luchtmacht in de tropen, in het bijzonder voor de leden der Nederlandse Militaire Missie in Indonesië.

Hierin werd bepaald (pt. 3c en 3d) dat op de tropenjas veldtenue en dagelijks tenue op de linkerbovenmouw diende te worden gedragen het van geëmailleerd metaal vervaardigde embleem van de Koninklijke Landmacht, als voorgeschreven voor het veld- en dagelijks tenue buiten de tropen. Toen de luchtmacht daarna zelfstandig werd volgde in 1955 een wijziging, inhoudende: 'Vorenbedoeld mouwembleem (mouwleeuw) wordt niet gedragen door militairen van de Koninklijke Luchtmacht'.

13. 6 Naar aanleiding van de MB van 13-10-1950 werd in Nederland een metalen mouwleeuw vervaardigd, die nogal zwaar van uitvoering was en duidelijk verschilde van de in Indië aangemaakte metalen mouwleeuwen, zoals omschreven in pt. 13.1 en 13.2. Het hierbedoelde embleem is nl. van koperkleurig metaal, naar de vorm van de pat doch overlans opvallend gebogen, teneinde goed aan te sluiten op de ronde vorm van de bovenarm. De leeuw in reliëf in het schild geponst en komt qua vorm overeen met de leeuw in het baretembleem van de Generale Staf. De lager liggende delen rond de leeuw zijn opgevuld met lichtgroen emaille, zodat de leeuw en banderol inclusief tekst als koperkleurig metaal zichtbaar zijn. Wordt aangebracht op de mouw d. m. v. sluitspelden. Er zijn slechts een gering aantal van deze geëmailleerde mouwleeuwen in omloop gekomen.

14. Mouwleeuwen in de periode 1951-1958:

Nadat in 1951 de Nederlandse troepen uit Indonesië waren teruggekeerd en Nederland was toegetreden tot de Noordatlantische verdedigingsorganisatie, was het zaak de strijdkrachten opnieuw te organiseren en uit te bouwen (in 1951 ontstond het 1e Nederlandse Legerkorps uit het Commando Strijdkrachten te velde).

Hiertoe diende na de langdurige Indië-periode met z'n vele honderden niet officiële mouwemblemen, opnieuw en duidelijk de situatie der onderscheidingstekens te worden vastgesteld. Zo verscheen de Ministeriële Beschikking van 30 januari 1951 (Legerorder 35L/1951) waarin de onderscheidingstekens voor de Koninklijke Landmacht opnieuw werden beschreven.

Hiermee verviel de MB van 9 november 1946 (Legerorder 57/1947), doch óók het uit 1944 daterend Voorlopig Kledingvoorschrift voor de Koninklijke Landmacht, waardoor de mouwleeuw NEDERLAND nu definitief verdween, hetgeen uiteraard ook gold voor de mouwleeuw met NEDERLANDSCH-INDIE.

Door uitbreiding van de legersterkte en de hierdoor grotere hoeveelheden te verstrekken uniformen werd een relatief goedkope mouwleeuw aangeschaft.

Het model van de leeuw en banderol kwam grotendeels overeen met het model 1957-1951 (zie afb. 9). Het grote verschil was echter dat de nieuwe mouwleeuw wederom aan de rol was geweven. De van de rol geknipte mouwleeuwen werden nu echter niet meer afzonderlijk aan de militairen uitgereikt, doch door militaire kleermakers op de linkermouw, 6 cm onder de bovennaad gestikt (was in 1947 vier cm onder de bovennaad, zie pt. 12) waardoor het probleem van slordig en onjuist opnaaien door de man, werd geëlimineerd.

14. 1 de van 1951 tot 1958 gedragenmouwleeuw is een stevig geweven pat van khakikleurig katoenen garen waarin met oranjegeel garen een leeuw en banderol met JE MAINTIEN-DRAI was geweven;
14. 2 idem als 14. 1 doch voor de luchtstrijdkrachten en daarom een blauwgrijze leeuw en banderol geweven in een RAF-blauwe, eveneens aan de rol geweven pat.

Door de dikte van de pat werd deze in de regel niet omgevouwen, doch langs de aan de binnenzijde ingeweven dunne gele lijn afgeknipt.

Ter voorkoming van rafelen werd de aldus correct op maat gebrachte mouwleeuw met een zig-zagsteek op de uniformen genaaid.

Vermeldenswaard is hiernaast het bestaan van een 'buitenmodel' mouwleeuw of wellicht een protootype, dat dan ook slechts in geringe hoeveelheden is aangemaakt:

14. 3 mouwleeuw aan de rol geweven in een stevige khakikleurige katoenen pat.
De leeuw is meer oranje van kleur en grover uitgevoerd, terwijl deze als meest opvallend verschil met de leeuw uit pt. 14. 1 voorzien is van een rode tong en klauwen en een wit zwaard en idem pijlenbundel. Omgevouwen langs de aan de binnenzijde aangegeven lijnen is de pat ook groter dan die uit pt. 14. 1.

Uit geen enkele legerorder blijkt overigens dat het dragen van deze fantasie mouwleeuw de goedkeuring van de minister had.

Het zal de kenner echter opvallen dat nu juist deze, niet ingevoerde mouwleeuw met rode tong en klauwen alsmede witte pijlenbundel en zwaard, zuiver overeenkomt met de leeuw in het Nederlandse rijkswapen.

(wordt vervolgd).

UNIFORMEN, GEDRAGEN DOOR HET WAPEN DER CAVALERIE VAN HET KONINKRIJK

DER NEDERLANDEN IN DE PERIODE VAN 1813 - 1912 (I)

door F. G. de Wilde.

Organisatie

Bij de Cavalerie hebben, zulks in tegenstelling tot de Infanterie, veel naamsveranderingen der korpsen plaats gehad. Ook werden bij enkele eenheden de benaming 'regiment' op een bepaald moment in 'afdeling', daarna weer in 'regiment' veranderd.

Ter oriëntering volgt hier eerst een opgave van de korpsen, welke in de jaren 1813 t/m 1818 werden opgericht. Daarbij wordt eveneens met NN opgegeven welke eenheden aanvankelijk in Noord-Nederland en met ZN die, welke in Zuid-Nederland (het tegenwoordige België) werden gevormd. Voorts verwijzen de letters A t/m K naar het daarop volgende schema, waarin een overzicht over de afstamming der korpsen, met hun talrijke naamsveranderingen, meer duidelijk is te volgen. Deze letters corresponderen bovendien met die, bij de opgave van de uniform-figuren aangegeven, zodat van de schetsen gemakkelijk kan worden nagegaan, in welke afstamming zij kunnen worden ondergebracht.

Oprichting

NN A 9-1-1814 een Regiment Dragonders (J. G. baron Van Sytzama); 1940 le Regiment Huzaren (thans Regiment Huzaren Van Sytzama).

- ZN B 4-4-1815 een Regiment Karabiniers Landmilitie; 1940 2e Regiment Huzaren
- ZN C 13-2-1814 een Regiment Cheveau-légers (Ch. A. L. A. graaf Van der Burch);
1940 3e Regiment Huzaren (thans Regiment Huzaren Prins Alexander)
- NN D 25-11-1813 een Regiment Huzaren (W.F. Boreel); 1940 4e Regiment Huzaren
(thans Regiment Huzaren van Boreel).
- NN E 18-8-1814 een Regiment Cavalerie voor Oost-Indië; 1940 Cavalerie van het
K. N. I. L.
- NN F 21-11-1813 een Regiment Dragonders (P.J. Timmerman); 1840 verdeeld over
A en B
- NN G 5-1-1814 een Regiment lichte Dragonders (C.G. Barchman Wuijters); 1843
verdeeld over A, B en C, het 4e esk. bleef aanvankelijk zelfstandig als Eskadron
Jagers te Paard, 1851 Korps Jagers te Paard, 1854 Regiment Jagers te Paard, 1855
5e Regiment Dragonders, 1867 verdeeld over A, B, C en D.
- ZN H 1-3-1814 een Regiment Huzaren (Prins Fernand de Croy); 1830 Belgisch 2e
Regiment Jagers te Paard (restanten opgenomen in D).
- ZN I 31-10-1814 een Regiment Karabiniers; 1830 Belgisch 1e Regiment Kurassiers
(restanten opgenomen in A, B en F).
- NN J 18-2-1815 een Korps Guides te Paard; 1819 opgenomen in K.
- .. K 25-11-1818 een Regiment Lansiers (het onderscheid tussen NN en ZN was
21-4-1815 vervallen); 1843 opgenomen in D

Afstamming

	<u>A</u>	<u>B</u>	<u>C</u>	<u>E</u>	<u>D</u>	<u>G</u>	<u>F</u>	<u>H</u>	<u>I</u>
1813/'14	R. Dr. 2	-	R. Ch. L.	R. Cav. O. Indië	R. H. 1	R. Lt. Dr. 3	R. Dr. 1	R. H.	R. Kar. 1
1814	R. Dr. 3	-	R. Ch. L.	R. Cav. 5	R. H. 4	R. Lt. Dr. 2	R. Dr. 1	R. H.	R. Kar. 1
1814	R. Kar. 3	-	R. Ch. L.	R. Cav. 5	R. H. 4	Lt. Dr. 2	R. Kar. 1	R. H.	R. Kar. 1
1815	R. Kar. 3	R. Kar. Landmil	R. Ch. L.	R. Cav. 5	R. H. 4	Lt. Dr. 2	R. Kar. 1	R. H.	R. Kar. 2
1815	A. Kar. 3	A. Kar. 4 daarna 9	R. Lt. Dr. 5	R. H. 7 naar	R. H. 6	R. Lt. Dr. 4	A. Kar. 1	R. H. 8	A. Kar. 2
1816	A. Kur. 3	A. Kur. 9	Lt. Dr. 5	O. Indië	R. H. 6	Lt. Dr. 4	A. Kur. 1	R. H. 8	A. Kur. 2
<u>J en K</u>									
1818	A. Kur. 3	A. Kur. 9	Lt. Dr. 5	R. Lans. 10	R. H. 6	Lt. Dr. 4	A. Kur. 1	R. H. 8	A. Kur. 2
1830	A. Kur. 3	A. Kur. 9	Lt. Dr. 5	Lans. 10	R. H. 6	Lt. Dr. 4	A. Kur. 1	<u>opgeh.</u>	<u>opgeh.</u>
1840	A. Kur. 3	A. Kur. 9	Lt. Dr. 5	Lans. 10	R. H. 6	Lt. Dr. 4	<u>opgeh.</u>		
1841	1 R. Zw. Dr.	2 R. Zw. Dr.	3 R. Lt. Dr.	1 R. Lans.	2 R. Lans.	4 R. Lt. Dr.			
1843	1 R. Dr.	2 R. Dr.	3 R. Dr.		4 R. Dr.	Esk. J. t. P.			
1851	1 R. Dr.	2 R. Dr.	3 R. Dr.		4 R. Dr.	Korps J. t. P.			

	<u>A</u>	<u>B</u>	<u>C</u>	<u>E - D</u>	<u>G</u>
1854	1 R. Dr.	2 R. Dr.	3 R. Dr.		Reg.
	1 R. Dr.	2 R. Dr.	3 R. Dr.	4 R. Dr.	J. t. P.
1855	1 R. Dr.	2 R. Dr.	3 R. Dr.	4 R. Dr.	5 R. Dr.
1867	1 R. H.	2 R. H.	3 R. H.	4 R. Dr.	<u>opgeh.</u>
1881	opg. (1)	2 R. H.	3 R. H.	1 R. H.	(1) Bij de opheffing gingen
1905	1 R. H.	2 R. H.	3 R. H.	4 R. H.	drie eskadrons over naar de
1922	1 half- R. H.	2 half- R. H.	3 half- R. H.	4 half - R.H.	drie overige regimenten, één esk. werd een zelfstandig Esk. Or- donnansen.
1939	1 R. H.	2 R. H.	3 R. H.	4 R. H.	

In 1905 werden de oorspronkelijke eskadrons weer verenigd in het weder herboren 1 R. H. Het Esk. Ordonnans en bleef zelfstandig tot 1922.

Gebezigde afkortingen:

A	Afdeling	Kur.	Kurassiers
Ch. L.	Cheveau-Légers	Lans.	Lansiers
Dr.	Dragonders	Lt.	Lichte
H.	Huzaren	opg. of opgeh.	opgeheven
J. t. P.	Jagers te Paard	R.	Regiment
Kar.	Karabiniers	Zw.	Zware

Uniformen

Figuur 1

Regiment Dragonders No. 1 (F) (1813-1815)

Donkerblauwe rok met rozerode kraag, opslagen, borstklep en voering, witte epauletten, wit vest, grijze pantalon, stevels met zwarte sporen, hoed met oranje kokarde en witte pluim, witte knopen met het nummer van het regiment. Wit lederwerk.

Figuur 2

Afdeling Karabiniers No. 1 (F) (1815-1819)

Donkerblauwe rok met één rij van negen gladde gebombeerde witte knopen, penceaurode staande kraag, opslagen en voering, korte omgeslagen panden, in de punten een gele granaat. Schouderbedekkingen van blauw laken met penceaurode bies.

Wit vest en pantalon, stijve laarzen met blanke ijzeren sporen. Wit ledergoed.

Sabelkoppel met een slot waarop een gekroonde W. Grijs lakense korte rijbroek.

Ijzeren casque, witte pluim en zwarte kuif.

Figuur 3

Afdeling Karabiniers No. 2 en No. 9 resp. (I) en (B) resp. (1814-1819) en (1815-1819)

Donkerblauwe rok, met rode borstklep, voering en biezen; blauwe opslagen met roodgebiesde rode gulp, rode epauletten, witte knopen. Witte broek in hoge laarzen. Stalen casque met koperen leeuwenkop aan de voorzijde en koperen beslag, witte pluim en zwarte kuif.

Witte handschoenen met kappen. Wit ledergoed.

Voor wat het regiment no. 9 betreft nog het volgende. In 1816 behielden de twee eskadrons 'Nationale Militie' de hiervoor beschreven uniform, terwijl de twee eskadrons 'Staande Armée' dezelfde uniform ontvingen als omschreven onder figuur 5.

Figuur 4

Regiment Dragonders No. 3 (A) (1814-1815)

Donkerblauwe rok met gele kraag, opslagen, borstklep en voering, witte epauletten, wit vest, grijze pantalon, stevels met zwarte sporen, hoed met oranje kokarde en witte pluim, witte knopen met het nummer van het regiment. Wit lederwerk.

Figuur 5

Afdeling Karabiniers No. 3 (A) (1815-1819)

Donkerblauwe rok met één rij van negen gladde gebombeerde witte knopen, gele staande kraag en opslagen, de korte omgeslagen panden echter rood met in de punten een gele granaat. Schouderbedekkingen van blauw laken met gele bias. Wit vest en pantalon, stijve laarzen met blanke ijzeren sporen. Wit ledergoed. Sabelkoppel met een slot waarop een gekroonde W. Grijs lakense korte rijbroek. IJzeren casque, witte pluim en zwarte kuif.

Figuur 6

Regiment Lichte Dragonders No. 4 (G) (1814-1820)

Donkerblauwe 'karoko' met drie rijen, ieder van negen gladde witte gebombeerde knopen en witte snoeren, ponceaurode staande kraag, opslagen en voering, de panden omgeslagen en in de punten een witte walddhoorn. Schouderbedekkingen van blauw laken met witte bias. Wit vest en pantalon. Huzarenlaarzen met ijzeren sporen. Wit ledergoed, huzaren-sabelkoppel. Lange blauwlakense rijbroek (met wit galon). Schako met oranje kokarde, witte vangsnouer en witte pluim.

Figuur 7

Regiment Lichte Dragonders No. 5 (C) (1814-18120)

Donkergroene rok met donkergroene borstklep en gele schouderbedekkingen, gele kraag en opslagen, gele voering en biezen, witte knopen. Lange grijze broek met twee groene strepen langs de buitenzijden. Wit ledergoed, huzaren-koppel, witte handschoenen met kappen. Groene schako met wit galon aan de bovenzijde en wit vangsnouer; oranje kokarde, gekroonde W aan de voorzijde, groene pluim met gele top.

Figuur 8

Regiment Huzaren No. 6 (D) (1813-1820)

Lichtblauwe dolman (ook kraag en opslagen) met gele, zwart doorweven snoeren. Dito gekleurd vest en pantalon. Wit en oranje hongarse sjerp, waarvan de knopen oranje. Donkerblauwe pels met zwarte vacht afgezet. Huzaren laarzen en sporen. Lange donkerblauwe rijbroek. Alle snoeren geel-zwart. Wit ledergoed. Schako met geel-zwart galon aan de bovenzijde en geel-zwart vangsnouer. Oranje kokarde en zwarte pluim. Gekroonde W aan de voorzijde.

Figuur 9

Regiment Huzaren No. 7 (E) (1815-1836)

Lichtblauwe lakense dolman met rode kraag en opslagen; vijf rijen elk van 21 hoge knopen; witte snoeren van vierkante- en overigens met figuren van platte- en figuurtres. Lichtblauwe lakense pantalon in huzaren-laarzen met witte sporen; de pantalon met gefigureerde hongarse knopen en gegarneerd met res langs de buitennaad. In stede van deze pantalon en laarzen in alle diensten een wit katoenen pantalon over halve rijglaarzen.

Rode schako, gegameerd met wit galon en koord, zijden oranje kokarde, witte lis, wit metalen stormketting, wit katoenen vangsnouer, witte pluim. De gekroonde W voorop de schako wordt 1820 vervangen door het regimentsnummer 7. Sjerp van hongars model van oranje koord; witte knopen met oranje doorvlochten, witte snoer met dito paar kwasten. Witlederen korte handschoenen.

Figuur 10

Regiment Huzaren No. 8 (H) (1814-1820)

Dolman, pels en broek, alles lichtblauw met witte knopen en tressen. De dolman heeft rode kraag en opslagen; de pels is afgezet met zwarte vacht. Zwarte schako met zwarte pluim. Sjerp rood en wit. Zwart ledergoed.

Figuur 11

Regiment Lansiers No. 10 (K) (1818-1841)

Donkergroene 'kourtka' met 2 rijen van 7 witte hoge knopen, alle naden oranje gebiesd, de panden omgeslagen en met oranje laken bezet. Witte nestel en klaverblad. Donkergroene pantalon, op elke buitenzijde met 2 oranje strepen en oranje bies in de naad. Donkergroene 'chabska', gemonteerd met wit galon om de bol en dito tres over de hoeken en rondom het vierkant; gele halve zon met dito regimentsnummer op een witte grond; geelkoperen stormketting en leeuwenkoppen; wit vangsnouer; oranje kokarde pompon; witte pluim. Handschoenen met stijve kappen.

Figuur 12

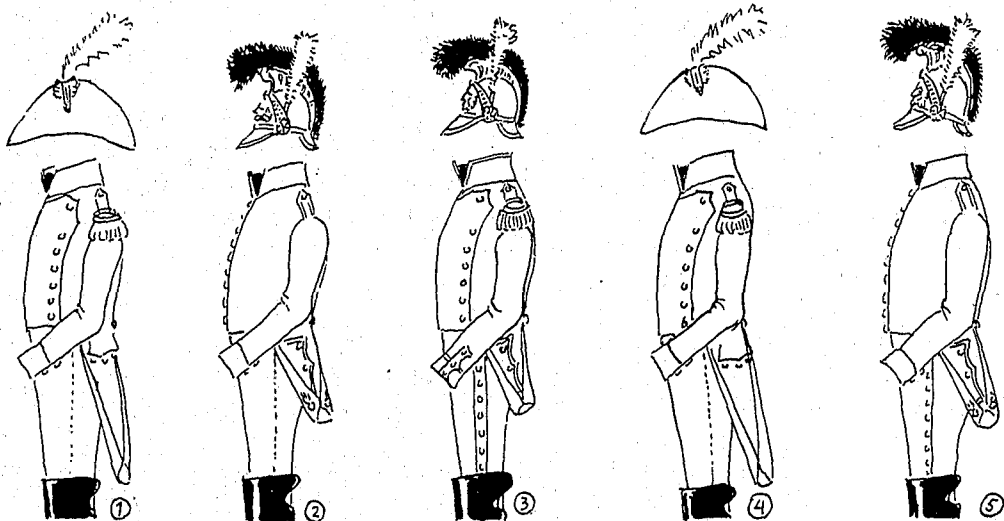
Korps Guides te Paard (J) (1815-1819)

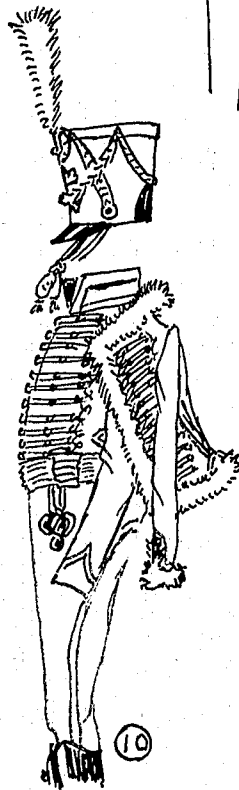
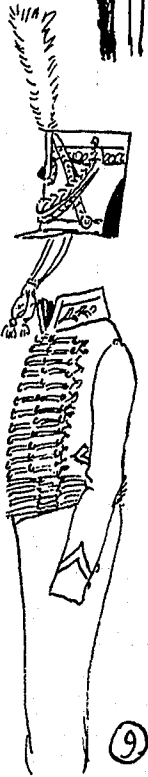
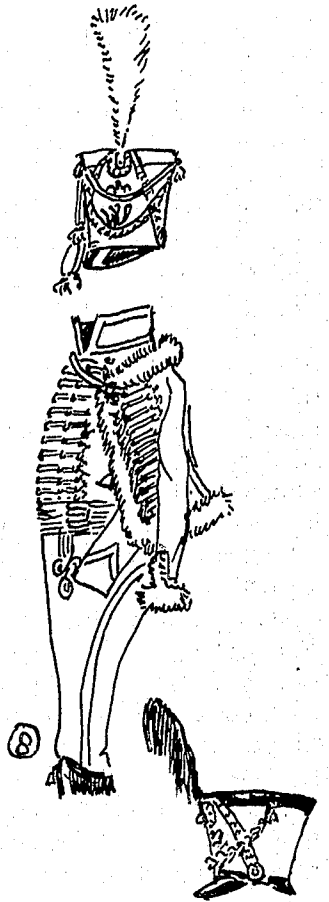
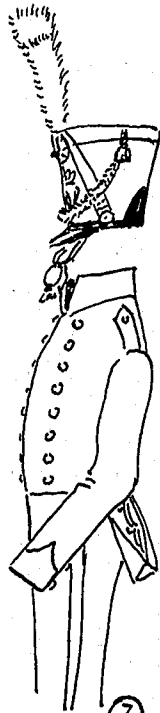
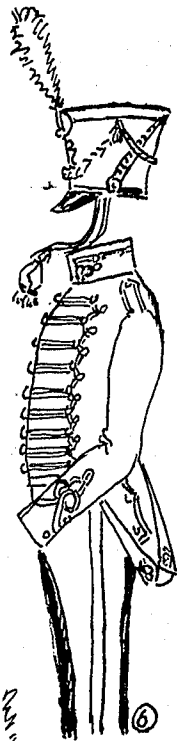
Donkerbaluwe rok met karmozijnrode kraag, opslagen en biezen.

Twee gele gardelissen op elke zijde van de kraag. Ponceaurode omgeslagen panden.

Gele gladde knopen, wings van blauw laken met karmozijnrood galon. Schako met voor- en achterklep en gekroonde W en geel vangsnouer. Zwarte staande pluim (1817 afhankelijk paardehaar); oranje kokarde. Grijze lange rijbroek met karmozijnrode bies. Wit lederwerk.

(wordt vervolgd).

LITERATUURLIJST nr. 4

BEER, C. de

Kanon en techniek in de 18de eeuw; art. in 'Spiegel Historiae', maandblad voor geschiedenis en archeologie; 10e jaargang - 1975, nr. 5, blz. 288-298.

BLOM, J. C. H.

De muiterij op de Zeven Provinciën; Bussum, Fibula-Van Dishoek (1975); 367 blzn., ill., bibl., naamlijst.

BOTTEMA, J. K. M.

Willemstad 1793; art. in 'Ons Leger', 59e jaargang - 1975, nr. 12, blz. 36-43.

BRONGERS, E. H.

De slag om Brabant; (Breda, Brabantia Nostra, 1975); 2 deeltjes.

HORSTMANN, F. W.

Legerverpleging te velde (anno 1875); art. in de 'Militaire Spectator', 144e jaargang - 1975, nr. 2, blz. 78-96.

KORPS MARINIERS, Het

'Mariniersnummer' van het 'Marineblad', orgaan en uitgave van de Vereniging van Marine-officieren; 85e jaargang - 1975, nr. 8.

KRULS, H. J.

Generaal in Nederland; memoires; Bussum, Fibula-Van Dishoek, (1975); 271 blzn., ill. 'L. L. v. M.'

De geschiedenis van Hr. Ms. 'Zeearend';

art. in 'Zeewezen; 64e jaargang - 1975, nr. 6, blz. 17-20.

RINGOIR, H.

Hoe traditie tot een probleem werd gemaakt;

art. in de 'Militaire Spectator', 144e jaargang - 1975, nr. 1, blz. 28-33.

H. RINGOIR, H. en E. W. van POPTA

De Koninklijke Landmacht in oude ansichten;

Zaltbommel, Europese Bibliotheek, 1975; inleiding en 156 prenten met bijschrift.

SCHUTTE, G. J.

De Nederlandse Patriotten en de koloniën; een onderzoek naar hun denkbeelden en optreden, 1770-1800; Groningen, Tjeenk Willink, 1974; 272 blzn., register, bronnen.

TEITLER, G.

De professionalisering van het militaire leiderschap;

art. in 'Mars en Cathedra'; 1975, 15 jan., nr. 24, blz. 1099-1114.

VLIET, A. L. J. van

De ontwikkeling van het ruimtegebruik door de K. L. tot 1949; een historische schets;

art. in de 'Militaire Spectator', 144e jaargang - 1975, nr. 11 blz. 478-490.

WINTERBOTHAM, F. W. The Ultra Secret; the first account of the most astounding cryptoanalysis coup of World War II; New York . . . London, Harper & Row, (1974) 199 blzn., index.

ZEE, S. van der Voor Führer, Volk en Vaderland sneuvelde . . . de SS in Nederland.

Nederland in de SS; Den Haag, Kruseman's uitg. mij. b. v., (1975); 248 blzn., iil. bibl.

(Deze lijsten worden samengesteld bij de Sectie Krijgsgeschiedenis K. L.)

CORRESPONDENTEN:

- (3) 'UNIFORMKUNDE'
o.l.v. Dr. F.G. de Wilde, Jan Steenlaan 62, Naarden.
- (4) 'RIDDERORDEN EN ONDERSCHIEDINGEN'
o.l.v. H.G. Meyer, Vollenbergstraat 6, Venray.
- (5) 'MILITAIRE EMBLEMEN'
o.l.v. B.C. Cats, Claudiagaarde 72, Bussum en
C. van Ekeris, Anslostraat 183, 's-Gravenhage .
- (6A) 'GESCHUT TOT 1850' o.l.v. A.F. Lancker , Grote Spie 347, Breda.
- (7) 'MILITAIRE MUZIEK'
o.l.v. Mr. R.A. Schimmel, de Mildestraat 57, 's-Gravenhage.
- (8) 'HISTORISCHE NEDERLANDSE VERSTERKINGEN (OVERZEE)
o.l.v. A.F. Lancker, Grote Spie 347, Breda.
- (10) 'NAPOLEONTICA'
o.l.v. Prof. Dr. H.P.L. Harms Vogts, Utrechtseweg 102, Heelsum.
- (11) 'TWEDE WERELDOORLOG'
o.l.v. J.H.M. Berlemon, J.F. Kennedylaan 50, Leiden.
- (12) 'MILITAIRE EN CIVIELE MINIATUURFIGUREN'
o.l.v. A.J. Weekenstroo, Heerenstraat 9-11, Buren.
- (13) 'VAANDELS, STANDAARDEN, FANIONS, VLAGGEN'
o.l.v. Stichting voor Banistiek en Heraldiek, 'Huize Midgaard', Aan de Brink, Muiderberg.
- (14) 'EERSTE WERELDOORLOG'
o.l.v. Drs. J.C. van Dijk, Grifffhorst 16, Leusden - C.
- (16) 'MILITAIRE GENEALOGIE'
o.l.v. Ir. Ch.C. van der Vlis, Anna van Burenlaan 57, Haarlem.
- (17) 'MILITAIRE FOLKLORE'
o.l.v. L. Verhoeff, Gevers Deynootweg 50, Scheveningen.
- (18) 'MILITAIRE VOERTUIGEN EN TANKS'
o.l.v. M.C. van der Hoog, Beukenlaan 3, Nijkerk, J. van den Berg, Cronestein 85,
Gouda en J. Bloemendaal, Scheldelaan 10, Heemstede.
- (19) 'KONINKLIJKE LUCHTMACHT'
o.l.v. J. van den Berg, Cronestein 85, Gouda en P.C. Boer, Waterklaver 2, Gouda.
- (20) 'KNIL'
o.l.v. W.R. van der Weide, Velperweg 147, Arnhem.

INTERESSEGEBIEDEN, WAAR (NOG) GEEN CORRESPONDENTEN VOOR ZIJN:

- (1) 'Krijgsgeschiedenis, Korpsgeschiedenis KL'
- (2) 'Tradities en ceremonieel'
- (6) 'WAPENS en MUNITIE'
- (9) 'Maritieme Geschiedenis'
- (15) 'Koninklijke Marine'
- (21) 'Militaire bibliografie, tijdschriften'

*** De tussen haakjes geplaatste nummers zijn indicaties t.b.v. de ledenlijst.